

**L'EIXAMPLAMENT DEL TERME D'IGUALADA
L'ANY 1925**

per JOSEP BUSQUÉ I CORBELLÀ

1. PLANTEJAMENT DE LA QÜESTIÓ

Quan l'any 1879, el 25 de novembre, el Rei Alfons XII concedí el títol de CIUTAT a Igualada, segons consta en la *HISTORIA DE IGUALADA EN 30 MINUTOS* d'Antoni Carner (G), el nomenament no proporcionà més que una satisfacció moral als 11.193 habitants de la nova ciutat, però tanmateix no es donava cap pas endavant per tal que el futur social i econòmic de la població fos més fàcil.

Malgrat que, a més a més, els igualadins foren nomenats BENEMÈRITS PER LA PÀTRIA com a defensors de la població en les accions bèl·liques de la poca abans finida guerra civil, les circumstàncies més aviat eren adverses per rebre honors civils que no anessin acompanyats amb avantatges econòmics com la nova ciutat en realitat necessitava. ·

En la conferència que el general Vives va donar el 24 d'agost de 1926 a l'Ateneu Igualadí sobre el tema: *IGUALADA: Ojeada a su pasado y a su presente y visión de su porvenir* (F2), usà una frase colpidora en referir-se a la població que havia rebut el nomenament de Ciutat, dient-ne que continuava essent la mateixa *villa sucia y polvorienta de nuestra niñez*. En la mateixa conferència l'il·lustre igualadí posà de manifest la pena que feia haver de donar les dades estadístiques, que amb profusió anava esmentant, de quan Igualada havia estat la tercera població, llevat de Barcelona, després de Mataró i Manresa, abans de la crisi tèxtil. L'any 1857, en el qual sumà 14.000 habitants, era la segona de Catalunya en producció de teixits de cotó, tan sols l'avantatjava Barcelona. En canvi, aleshores, (1879) ocupava el vuitè lloc pel fet d'haver quedat al marge del tren del progrés industrial per falta de comunicacions eficients i per falta de mitjans de motorització a les fàbriques.

També el Dr. Joan Mercader en la seva obra *LA CIUTAT D'IGUALADA (W)* s'explana en detalls sobre la davallada que la ciutat va anar fent al llarg de la segona meitat del segle XIX a causa de la incomunicació ferroviària i la falta de mecanització de l'utilitatge industrial.

A pesar de l'arribada del ferrocarril de via estreta el 1893, la població anava minvant i el 1900 el cens era només de 10.486 habitants i els problemes socials i econòmics més aviat s'agreujaven. La gairebé imperceptible millora del cens de 1910, 10.559 habitants, no donava entenedor que la situació millorés. És a partir de

1913, quan l'energia elèctrica fou distribuïda domiciliàriament a Igualada per la companyia local «Electra Igualadina», que els motors elèctrics van poder suplir en part la força de vapor que no s'havia instal·lat més que a reduïda escala per la dificultat de portar el carbó des del port de Barcelona. Aleshores la indústria es va revifar un xic i aviat va poder empalmar la bona ratxa propiciada per la neutralitat espanyola en la guerra europea, arran de la qual s'animà l'economia de la ciutat amb la comanda de gèneres del ram tèxtil i de la indústria de la pell. A partir d'aquí la població ja havia reaccionat força, segons manifesta el cens de 1920 amb 12.362 habitants.

O sigui, que allò que realment convenia a Igualada no eren títols honorífics –victòries pírriques al capdavant– sinó solucions econòmiques per apuntalar el futur i promoure l'expansió urbana.

Sens dubte, l'estretor del terme municipal cohibia el creixement d'Igualada encara que no faltés espai per créixer, ja que el terreny era a tocar només sobrepassant la línia imaginària que marcava la frontera administrativa amb Òdena. Tanmateix, aquest creixement que ja havia començat, fora de les portes de la ciutat, més aviat creava problemes en lloc d'afavorir econòmicament la població.

En efecte: l'estructura de les finances locals en aquells temps depenia majorment dels ingressos que es podien recaptar del que ordinàriament se'n deia els «consums», ja que la participació municipal en els impostos recaptats per l'Estat, era tan minsa que els Ajuntaments havien de refiar, per cobrir el pressupost, de la recaptació dels arbitris sobre el volum de consum que fes la població d'una sèrie d'articles de primera necessitat que eren gravats tradicionalment per l'administració local.

Això em porta a una disgregació lleugera per comprendre com s'havia arribat a aquesta estructura de les finances locals que perjudicaven l'economia dels humils ciutadans dels pobles en profit dels grans propietaris que vivien a les capitals.

L'hispanista Raymond Carr en la seva obra *ESPAÑA 1808- 1939* (I) ens explica que al llarg del segle XIX van predominar destacadament en els governs els polítics d'ascendència andalusa, els quals havien pogut conformar les lleis municipals de forma que no perjudiquessin, ans als contrari, que afavorissin els interessos dels grans terratinents latifundistes andalusos. Els grans propietaris andalusos, a més de practicar com era costum l'absentisme dels seus latifundis, s'ocupaven més aviat de freqüentar els ambients socials de la *villa y corte de Madrid* on vivien a l'encalç dels avantatges d'alguna sinecura en l'administració central, el sou i el prestigi de la qual contribuïa a donar lluïment social a la seva vida per gastar amb més ostentació les rendes de llurs propietats llunyanes. D'administrar les finques, se n'ocupaven, amb una bona detracció de les rendes, una colla d'administradors locals que esprenien tant com podien la població desvalguda que malvivia dels jornals de fam que els volguessin donar si els capatassos encarregats de reclutar jornalers cada matí a la plaça jutjaven que eren dòcils a les ordres del cacic del poble. Altrament aquells que gosaven rebel·lar-se contra el jou de l'omnipotent amo no tenien cap expectativa de vida al poble.

Aquella classe política, doncs, treballava de grat subconscientment a favor dels

grans senyors, amos gairebé absoluts de pobles sencers, i de retop ells eren els que per sota mà manejava els governs.

Així és que per lleis aprovades havien establert que la *part real* dels impostos locals –les propietats radicades en el municipi– solament havien de contribuir al municipi amb un recàrrec mínim de l'impost estatal, i, en canvi, la *part personal* –els habitants del municipi– havia de suportar el major gruix de la despesa local mitjançant els arbitris sobre «consums». Els arbitris de consums s'havien fet doncs, populars a tot arreu, ja que obligaven a mantenir en una gran part de municipis un control molt estret de tots els articles que els habitants necessitaven per subsistir moltes vegades en condicions de misèria, i això comportava que l'autoritat local sempre tingués a mà un mitjà per exercir un control molt estricte de la vida que feien els habitants, control que inevitablement es fa odiós en un poble més o menys petit, on tothom es coneix. Es pot calcular aquest estat de coses, tan específicament pensades per a les regions dels grans latifundis, traslladat a altres regions més equilibrades econòmicament i amb una societat més lliberal i de mitjanja ciutadana.

Els qui rebien en primer lloc els inconvenients de la impopularitat eren a tot arreu els célebres burots que havien de controlar els articles a l'entrada de les poblacions. Una bona part de la gent madura els recordem, ja que en la post-guerra actuaren encara durant bastants anys, per exemple a Barcelona, quan hi arribàvem amb tren a la plaça d'Espanya. No es dedicaven precisament a empaitar l'estraperlo, que estava a l'ordre del dia aleshores –de la qual cosa se n'ocupava la força pública–, sinó perquè fos d'estraperlo o fos legal, eren *queviures* que estaven gravats. Per això els viatgers que no declaraven eren registrats i sacsejats pels burots per aquells passadissos del metro a causa d'aquests dos motius o conceptes, completament impopulars tant l'un com l'altre.

Tots els municipis es preocupaven de cobrar els arbitris sobre els articles de consum que es despatxaven a les botigues establertes, fos a tant alçat per estimació gremial, fos per recaptació directa mitjançant la declaració voluntària o a través d'inspecció del funcionari encarregat.

Per tant, a part, els calia controlar tot allò que no passava per les botigues, o sigui els articles que entraven directament des de fora cap a casa del consumidor. Com a mostra que l'arbitri de «consums» era implantat al municipi des de l'antigor, em plau mostrar una còpia d'un permís d'entrada de la collita de raïm (any 1862) que un avantpassat pagès traginava en diverses carretades des del terme de Montbui, on era la vinya, en el DOCUMENT 1. En cada viatge li marcaven una ratlla al mateix permís per poder totalitzar al final la quantitat entrada i després, amb aquest permís, es controlava l'arbitri sobre el vi posat a la venda posteriorment o el que era consumit per la família. Això, és clar, no era exclusiu o peculiar del municipi d'Igualada, sinó que a tot Espanya hi havia les duanetes municipals, els anomenats *fielatos* en llengua oficial, que anaven recaptant sobre allò que entrava directament el consumidor; al mateix temps que anaven acumulant sobre seu les ires del poble per la feina tan antipàtica que havien de fer.

És per aquest motiu que a l'Ajuntament d'Igualada –que havia de vetllar per les finances locals– preocupava en gran manera el comerç exercit a la descarada, a les

mateixes portes del terme, amb la finalitat de facilitar la picaresca menuda d'aquell que es volia estalviar alguna pesseta no pagada al comú, introduint de matuta un quilo de qualsevol article gravat.

Per això l'eixamplament del terme municipal era una obsessió per als igualadins des de feia quasi un segle. La *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, Volum 5 ...ANOIA (O) assenyalava que des de 1859 s'iniciaren gestions per eixamplar el terme, dada que també esmenta Antoni Carner en la *Biografia del General Vives*. (F).

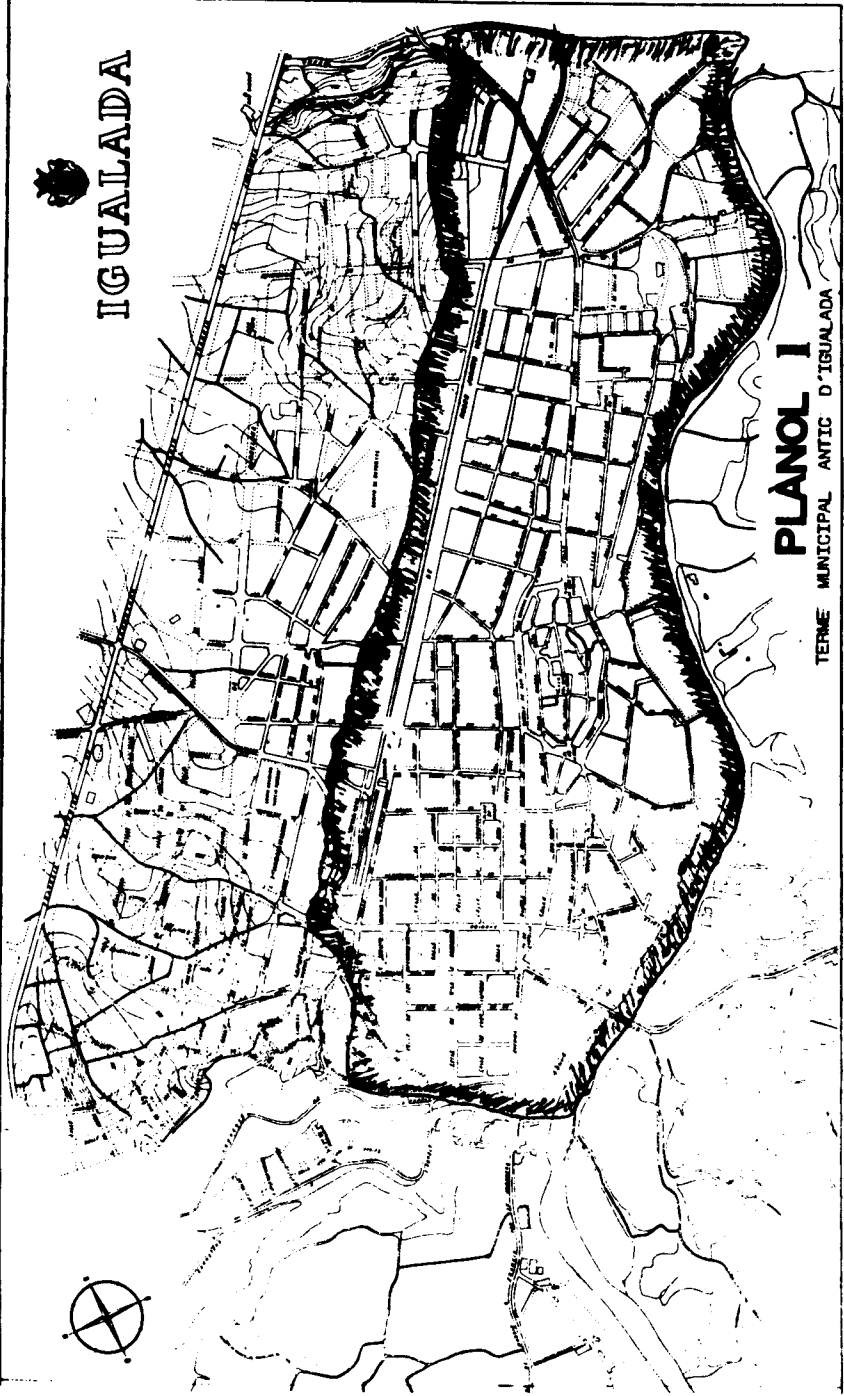
Per fer-se càrrec de la minúscula superfície que tenia el terme d'Igualada aleshores, en el PLÀNOL I podem veure la situació actual de la zona avui en dia urbanitzada, en la qual és marcada la línia del perímetre que comprenia el terme antic; realment es veu que és reduït, comparat només amb el que avui és edificat i que en aquella època ja començava a sobreixir cap a la demarcació administrativa del terme d'Òdena. Cal notar precisament que resultava insuficient aquest perímetre assenyalat, el qual era edificat ja en la seva pràctica totalitat excepte per les vores del riu i la part de llevant, perquè no era el perímetre d'una població qualsevol que més enllà de l'edificació urbana disposa de l'espai agrícola més o menys ampli del seu terme, sinó que allò comprenia TOT EL TERME municipal d'Igualada.

Igualada mantenia en la pràctica l'esquifit espai del que es va desprendre el Senyor d'Òdena gairebé mil anys enrera, com a prova de gran magnanimitat envers l'església de Santa Maria que hi tenia el Monestir de Sant Cugat, en diferents donacions o reconeixements de drets, tal com explica amb molt detall i rigor històric Mossèn Joan Segura en la seva *HISTÒRIA D'IGUALADA* (Z).

En aquella època del segle XX, Igualada tenia edificat quasi tot el seu terme. Necessitava una vàlvula d'expansió per a no asfixiar-se en un futur immediat. Josep Ma. Milagro publicà a «LA VANGUARDIA» de Barcelona uns reportatges molt documentats sobre Igualada, la seva indústria i la seva història, enquadrades en la conjuntura econòmica dels anys 50/60; els reportatges tenien un títol general periodístic molt encertat que gràficament descrivia la situació del terme: *IGUALADA: Con las alas más grandes que el nido* (X). El periodista no es referia tan sols a la situació d'abans de 1925, al cap i a la fi resolta aïrosament amb l'eixamplament del terme, sinó que insinuava explícitament i aventurava un nou eixamplament que jutjava necessari ja en aquells anys, cap al cantó de migdia, saltant la llera del riu Anoia, vers el lloc on la ciutat ja enviava els habitants que patien aleshores la insuficiència d'estatges.

Segons informe confidencial que tinc per part de persones que hi intervingueren, eren certes les temptatives de l'ajuntament de Montbui per negociar amb l'autoritat d'Igualada per tal que es fes càrrec del caos urbanístic –per descriure d'alguna manera la improvisació extrema de l'allau que li queia a sobre– que estava envaint a l'altra punta del pont de Montbui, sota el Pi, Can Passanals i més enllà.

La negociació no tirà endavant al final per les exigències desmesurades en delimitar el sector que es volia reservar Montbui, jutjant que arribaria a controlar en un futur immediat la situació de noves zones d'expansió i així el poble es podria beneficiar d'uns ingressos substancials, sempre, és clar, que aconseguissin que

IGUALADA

PLANOL I

TERME MUNICIPAL ANTIC D'IGUALADA

«Igalada es carregués el mort», gairebé amb aquestes paraules tan gràfiques, dels disbarats consumats, però sense abandonar ells la zona més prometedora. El tracte no prosperà perquè el càlcul era il·lusori del tot. El resultat final ja l'han vist i l'han lamentat fa temps: abans que se n'adonessin, se'ls havien endut la capital i el nom del poble. Els havien deixat, per tot nom indicatiu, amb un *casc antic* que fa angúnia, i no precisament per la incorrecció lingüística. Legalment, crec que és discutible a la vista del Decret 171/1981 de 14 de juny dictat per la Generalitat, l'exposició del nom que s'ha perpetrat.

En fi, val a dir, però, que tampoc per aquells anys a Igualada no hi va haver un alcalde Orfila capaç d'emprendre –com més avall veurem– un projecte raonable, just i de futur optimista com convenia en aquella conjuntura. Hi havia motius sobrats: el problema creat per Igualada l'havia d'haver resolt Igualada, ja que el barri creixia perquè era un barri d'Igualada i no de Montbui.

Tornant al nostre tema, ara podríem fer un recorregut ràpid per la línia antiga del terme reduït, de la qual en la meua infantesa n'havia recorregut les fites, una de les quals era davant la porta de casa a l'altra banda del carrer i encara avui n'existeix alguna en peu en determinats indrets. Però el detall allargaria massa l'explicació amb qüestions que, més que història, són anècdota personal. En una reivindicació que vaig fer del nom del barri dels Set Camins en donava detalls curiosos, sobretot de la part de ponent de la línia, la que tocava al pla del que ara és un barri tan poblat i encara en plena expansió.

2. GESTIONS ENCAMINADES A ACONSEGUIR L'EIXAMPLAMENT

Així és com per un cúmul de coincidències, l'ampliació del terme municipal fou un dels principals objectius que es va proposar la nova Junta Municipal, o Ajuntament, sorgida del nomenament fet pel Governador Civil, com a tot Espanya havia passat arran del cop d'Estat del 13 de setembre de 1923 del general Primo de Rivera, segons explica Ramon Solsona i Cardona en la seva obra *MI CIUDAD Y YO* (C2).

Els animà a emprendre les gestions seriosament l'escaïença que en el Directori militar que es féu càrrec del Govern central, la Sots-secretaria de Foment –la qual equivalia al Ministeri del mateix nom i que ara es diu d'Obres Públiques– era ocupada per un militar il·lustre, l'igualadí general Pere Vives i Vich. Pensaren que es podria treure partit d'un tan important valedor directe en les altes esferes de l'administració central, tan repatània davant dels canvis de l'estructura administrativa, i certament no anaven errats.

Segons explica Antoni Carner en la *BIOGRAFÍA DEL GENERAL VIVES* (F) l'il·lustre igualadí havia pres possessió de la Sots-secretaria l'últim dia de l'any 1923 i seguidament es posà a recórrer Espanya per inspeccionar directament les obres que tenia a càrrec seu: les comunicacions, les obres hidràuliques i les hidroelèctriques.

Aprofitant que en una inspecció de la xarxa de carreteres el general Vives es trobava a Cervera, l'alcalde d'Igualada cregué oportú atansar-se a saludar-lo i invi-

tar-lo a visitar Igualada, la seva ciutat natal. El general acceptà molt complagut i vingué a Igualada on fou rebut amb demostracions unànimes de simpatia. El general s'esplaià en tornar a contemplar els paisatges de la seva infantesa –recordem que ell havia marxat d'Igualada amb la seva família quan ell tenia 10 anys –i en la conversa franca que s'obrí entre ell i les autoritats igualadines es plantejaren els temes que esperonaven les necessitats d'Igualada i que es resumien en dues qüestions capitals: el pantà de Jorba i l'eixamplament del terme municipal. El general Vives, sense fer solemnes promeses ni gastar gaires paraules, els va dir que se n'ocuparia.

De la qüestió del pantà de Jorba, que no és tema del present estudi, se'n pot dir que en desempolsà els papers que romanien en algun racó de despatx del Ministeri i els encarrilà per tal que en un futur, el projecte estigués en situació de ser tingut en compte. De fet, l'assumpte és molt complex i depèn de tants factors variants econòmico-socials amb les situacions i conjuntures que, avui en dia, havent passat tants anys en fase de projecte, encara no se sap si és convenient construir-lo o solament haurà estat una quimera històrica com tants altres projectes públics. En tot cas és evident que canviaria d'objectiu o la finalitat que aconselleria la seva construcció.

Pel que fa al tema de l'eixamplament del terme, malgrat que no corresponia a les competències del seu càrrec directament, sí que fou diligent a moure ressorts segurs en la complicada maquinària burocràtica central per tal de propiciar la resolució favorable de l'assumpte.

Quan prengué possessió de l'alcaldia d'Igualada Emili Orfila i Gomila el mes d'abril de 1924, es plantejà seriosament l'afer i al front de l'Ajuntament començà els treballs per obtenir la millora.

El 12 d'abril de 1924 la Comissió Municipal Permanent (1) prengué l'acord de sol·licitar una visita oficial del general Vives a Igualada; la petició fou atesa tan ràpidament que el dia 15, el dijous següent, el general Vives passà per Igualada tot anant a la Vall d'Aran. S'aturà a parlar amb l'alcalde i regidors, els quals el complimentaren i ell els prometé que s'ocuparia de l'afer del pantà de Jorba i de l'estat de les carreteres de la comarca, assumptes aquests sobre els quals tenia competència a causa del seu càrrec i també que vetllaria per obtenir l'eixamplament del terme municipal en el Ministeri competent.

Tornà a passar el dijous següent venint de Lleida i renovà l'interès pels assumptes de la seva ciutat. El setmanari «LLIBERTAT» (2) d'aquelles dates donà compte d'alguns viatges del general Vives passant per Igualada, de camí cap a terres de Lleida, on estava donant personalment l'impuls definitiu per decidir la construcció del túnel de Viella des de la capçalera del Noguera Ribagorçana, obra que tardà anys a ser una realitat plena, però que sempre més ha honorat la clarividència del seu impulsor, el nostre compatrici, per tal d'aconseguir una solució definitiva al gran problema de l'aïllament que patia la Vall d'Aran la major part dels mesos de

1 ACM-24/25, foli 19 (vid. BIBLIOGRAFIA, C)

2 LLIBERTAT de 17-5-24 (vid. BIBLIOGRAFIA, U)

l'any amb l'únic pas directe a Espanya pel Port de la Bonaigua, interceptat per les neus i les inclemències dels hiverns en aquelles altures.

Veient que s'encarrilava la qüestió, la Comissió Municipal acordà el 26 de Maig de l'any 1924 instar oficialment l'eixamplament del terme (3) insistint en la petició a la Superioritat.

Sense perdre temps, el Secretari de l'Ajuntament senyor Llopis s'ocupà de substarnciar un expedient en el qual es reunien totes les dades d'interès per tal que les autoritats competents poguessin disposar dels elements necessaris per resoldre en el sentit que correspongués.

Encara en la sessió del 16 de juny de 1924 de la Comissió Municipal (4), el regidor senyor Puig i Roca comentà que en aquest afer es trobaven oposicions injustificades i l'alcalde senyor Orfila li constestà que no hi havia tals oposicions, però que calia vèncer la rutina de no variar la situació de les coses oficials.

De tota manera, en la sessió de la mateixa Comissió celebrada el 4 d'agost de 1924 (5), el senyor Puig i Roca insistí en el fet que voldria ser informat de les gestions que s'anaven fent per tirar endavant el projecte.

Ultimat l'expedient amb totes les dades necessàries, la Comissió de Foment el presentà a la sessió del Ple Municipal del 21-10-24 (6) i fou llegit el Dictamen emès per la comissió. Aquest dictamen, en aras de la brevetat necessària, es pot resumir esmentant els motius al·legats pels quals es creia de necessitat que Igualada havia de tenir més espai que l'actual terme municipal, el qual era insuficient per les necessitats d'una ciutat de la seva categoria amb una població de 12.091 habitants, la qual cosa significava una densitat aproximada de 71 habitants per Ha. Podant un xic la frondosa retòrica de l'època, podem resumir els motius concrets que s'al·legaven per demanar l'eixamplament del terme municipal:

1. Igualada disposa d'un terme de 172 Ha., 18 a. i 5 ca., edificat gairebé en la seva totalitat; queden solament unes 20 Ha. de terreny agrícola, a les vores del riu Anoia i a l'extrem de llevant.

2. El cementiri és a l'extrem de llevant del terme, molt a prop de l'hospital. A causa dels aires que predominen algun estiu, arriben a l'hospital i a la mateixa ciutat sentors poc saludables, que, segons dictàmens facultatius són perilloses per a la sanitat pública. Fins i tot la Junta provincial de Sanitat, en visita d'inspecció al recinte, elevà un informe al Govern civil, segons el qual s'observa a Igualada una mortalitat de 33,7 per mil, circumstància deguda a l'aglomeració i a la falta de terra rústica pels seus voltants.

3. Per manca d'espai tampoc no hi ha lloc al terme on situar el canyet per als animals morts i això és un problema que agreuja la falta de salubritat.

4. A causa del fet que la ciutat és petita, si els igualadins volen estirar les cames

3 ACM-24/25. foli 25.

4 ACM-24/25. foli 41.

5 ACM-24/25. foli 71.

6 APM-24/28. foli 64 i següents (vid. BIBLIOGRAFIA, B)

i van a passeig, es troben fora del terme sense adonar-se'n i, atesa la manca de vigilància als termes veïns, es cometen abusos i malvestats que queden impunes.

5. En moltes de les cases esparses dels termes veïns, especialment en el d'Òdena, es dediquen a la venda de carns de tota mena i altres articles subjectes a l'arbitri de consums, circumstància que dóna lloc a la introducció fraudulenta de tals articles i carns de matuta; això és motiu de greus discussions amb els funcionaris municipals anomenats «empleats del resguard» –popularment dits burots–; els quals es veuen impotents per controlar l'entrada il·legal que es produeix, amb greu perjudici de l'erari municipal. Es cita que ja en els remots anys de 1865-68 l'Administració provincial d'Hisenda havia manat clausurar bastants llocs de venda, però la llei ha estat burlada i es defrauda a gran escala.

6. La vigilància d'aquesta entrada fraudulenta és molt difícil, per no dir impossible, ja que algunes cases tenen entrada pel terme d'Òdena i són situades en la mateixa línia divisòria, de manera que directament també poden sortir des de la mateixa casa a un carrer d'Igualada.

7. Per les circumstàncies expressades creix el veïnat d'aquestes cases, on viuen més de 50 famílies, els membres de les quals treballen a Igualada i a més gaudeixen dels serveis i comoditats de la ciutat.

8. La situació física d'aquestes cases dintre del terme veí impedeix de fer-hi inspeccions i d'exigir els drets i arbitris legalment establerts a Igualada, a pesar d'expendre articles subjectes a gravamen per quantitats superiors trenta o quaranta vegades més que a las necessàries per als seus habitants, els quals no són veïns d'Igualada. Aquesta situació lesiona greument els interessos municipals.

9. Els delictes o faltes comeses en les immediacions de la ciutat, per raó de competència, són sotmesos als Jutges municipals respectius; les diligències són sempre complicades ja que la citació de testimonis i les notificacions oficials han de ser cursades per exhort o suplicatori a les autoritats d'aquesta ciutat, de manera que quan són jutjats els fets, ha passat tant de temps que els testimonis ja no es presenten i és impossible descobrir els responsables del delictes o del perjudici legal causat que es reclama.

10. En els judicis de faltes hi ha més inconvenients encara i en la majoria de casos queden impunes, ja que la persona ofesa no gosa presentar denúncia davant les dificultats de trobar testimonis disposats a assistir a judici. Cal tenir en compte que s'han de perdre hores de treball per acudir al jutjat del poble veí.

11. Els veïns d'aquestes cases del terme d'Òdena concorren als temples d'Igualada i no s'atansen a llur parròquia, situada al poble, més que en casos d'absoluta necessitat, però amb disgust a causa de la distància. Fins i tot el bisbe de la diòcesi, en el nou projecte d'arranjament parroquial, ha segregat aquestes cases per unir-les a les parròquies d'Igualada.

12. Això produeix varietat de jurisdiccions i greus inconvenients en la qüestió de quintes. Nois inscrits al Registre civil d'Òdena, però batejats a la parròquia d'Igualada i en algun cas també inscrits aquí, són casos de conflictes de competència que, a vegades sorgeixen per la mateixa comoditat dels interessats.

13. Per manca d'escorxador a Òdena, sacrifiquen el bestiar en qualsevol lloc i

en condicions poc ortodoxes. La carn, que és traslladada i consumida a Igualada, on ha estat introduïda de matuta, és un perill cert contra la salut pública, a més de la pèrdua econòmica que aquest fet suposa per al municipi.

14. La construcció de cases en el terme d'Òdena, just a la línia divisòria amb Igualada, és un greu problema actual i futur, ja que Òdena no té pla general aprovat i els edificis proliferen de forma anàrquica i a caprici dels propietaris.

Totes aquestes raons higièniques, d'ordre públic, judicials, religioses i econòmiques, imposen la necessitat de l'eixamplament del terme municipal d'aquesta ciutat, mitjançant agregació d'una petita part del territori extens del terme veí d'Òdena segons el següent: *PROJECTE D'EIXAMPLAMENT DEL TERME D'IGUALADA*. (Es copia sintèticament la descripció que fa el projecte de la nova línia divisòria proposada). Deuria començar a partir del punt més oriental proper al pont de Can Riba i seguir aigües amunt per la riera d'Òdena fins a trobar l'antic camí-carreter d'Òdena, seguint en direcció cap a ponent fins al camí de carro (de ca l'Enric) i des d'aquest punt cap a la primera guixera de Can Roca. Pujar dalt de la carena i continuar fins a travessar l'antic camí de Calaf tot continuant per dalt de l'altra guixera, i tornant a baixar per creuar el camí de Can Masarnau. Pujar la guixera següent, seguir la carena i baixar fins al caminet del Pont Gran. Passar a l'altra banda del corrent fins al camí de l'Espelt. Travessar pel desnivell que porta al torrent de l'Espelt i seguir per aquest fins al Pont Xic. Continuar pel torrent avall fins a trobar a poca distància la confluència d'un altre torrent anomenat de l'Espelt o Can Blasi. A partir d'aquí, aigües amunt fins a trobar la primera fita del terme de Jorba a la rasa que baixa de Can Blasi. Des d'aquesta fita, continuar la mateixa línia que parteix els termes de Jorba i Òdena, fins a trobar el riu Anoia, al costat del Molí Blanc, després de travessar la carretera general i la de Santa Coloma de Queralt.

Acompanya el projecte un plànol aixecat per l'Arquitecte municipal en el qual es marca amb tinta groga l'actual terme d'Igualada i s'assenyala amb tinta color carmí el perímetre que es descriu com a línia projectada.

El dictamen s'estén amb dades estadístiques de comparació entre el terme total d'Òdena, que té 5.816 Ha., i la porció que se'n segrega de tan sols 600 Ha. I justifica que el recàrrec municipal sobre contribucions del territori que perd l'Ajuntament li serà compensat amb l'economia de les despeses que suposa la conservació de camins veïnals, vies públiques i prestació de serveis municipals als veïns; —i ara, nosaltres podem afegir-hi tangencialment que en la pràctica aquestes despeses realment es totalitzaven gairebé en zero, ja que el municipi no hi gastava ni un duro—.

«Tenint en compte, —continuava el dictamen— que el precepte de l'art. 19 de l'Estatut municipal i l'art. 20 del Reglament de població i termes municipals, i com que no es veu possible comptar amb la conformitat dels veïns afectats ja que ha fracassat qualsevol gestió sobre el particular, la Comissió proposa al Ple de l'Ajuntament l'adopció dels acords següents:

1er. Aprovar el projecte d'eixamplament del terme municipal d'Igualada en la forma descrita i segons va assenyalat en el plànol annex.

2on. Dirigir atenta comunicació a l'Ajuntament d'Òdena, amb certificació del

dictamen i de l'acord recaigut, invitant-lo que en el termini de 30 dies es digni prestar la seva conformitat o negativa tot comunicant la resolució oportuna.

3er. Un cop rebuda la resposta de l'Ajuntament d'Òdena, sigui en el sentit que sigui, que es reuneixi el Ple d'aquest Ajuntament i s'adoptin els acords que procedeixin.»

Acabada la lectura, el senyor Puig i Roca defensà el dictamen i recomanà especialment la urgència més gran que exigia aquest assumpte i afegí –un detall simpàtic de cortesia- la proposta d'un vot de gràcies al Secretari senyor Llopis per l'encert i la diligència en la redacció del dictamen llegit.

El Ple de l'Ajuntament estimà les raons exposades en el dictamen i acordà resoldre l'afer tal com es proposava. Així mateix, aprovà el vot de gràcies que es concedia al Secretari.

Es podria comentar que algunes de les raons al·legades, encara que importants en el context general, s'esmenten més aviat com un complement per tenir en compte totes les circumstàncies que aconsellen l'eixamplament. Diu per exemple en el segon motiu, que al·lega la falta de salubritat per la proximitat del cementiri, quan aleshores els edificis més propers eren l'hospital i el convent dels Caputxins, ¿com els fariem entendre avui en dia que precisament l'arbreda de coníferes del cementiri és la massa botànica que oxigena l'aire d'un barri molt poblat de la ciutat, el qual no solament és prop del cementiri, sinó que l'envolta totalment i és el punt de vistes únic d'una gran part d'estatges del barril? És clar que, realment, no era una situació recomanable que avui dia ja és intolerable, motiu pel qual l'Ajuntament es veu obligat a allunyar el cementiri cap a d'altres indrets.

Els motius que realment causaven angúnia i perjudici eren per descomptat el cinquè i el sisè i els altres que es refereixen a la defraudació d'arbitris de consums, tot i que els burots extremaven el seu zel, ja que a tal fi s'havia muntat un florent comerç de tipus fronterer, sobretot de carns, vi i altres comestibles destinats a entrar de matuta a Igualada. Sobre això hi hauria un extens anecdotari per a una narració costumista i popular que ompliria un volum respectable, que aquí, però, no té lloc ni per ésser encetat.

També començava a inquietar seriosament la construcció d'edificis sense ajustar-se a cap pla urbanístic oficial de conjunt amb Igualada, ja que a termini curt o llarg podria haver estrangulat les sortides septentrionals de la ciutat de forma irreversible.

En les actes municipals ja no apareixen més mencions d'aquests acords que, sens dubte, es tramitaren amb diligència, perquè en la sessió de la Comissió Municipal del dia 1 de desembre de 1924, (7), l'Alcalde dóna compte de les gestions efectuades personalment a Madrid, acompanyat del Delegat governatiu, i fa constar que cal agrair al general Vives la seva ajuda valuosa en atendre'ls i ajudar-los a portar-les a terme.

El Delegat governatiu esmentat era el càrrec que la Dictadura havia introduït a

7 ACM-24/25. foli 146.

cada partit judicial per controlar la política de les Junes Municipals o Ajuntaments que els Governadors civils havien nomenat, organismes que podien ésser destituïts si el Governador ho creia convenient segons els informes rebuts del respectiu Delegat governatiu, el qual generalment era un militar. En el cas d'Igualada el càrrec requeria en el Comandant Antoni Azpiazu Ramos. Pel que sembla, aquest senyor s'havia identificat amb l'aspiració de l'Ajuntament d'Igualada i s'hi havia solidaritzat per tirar-la endavant. El viatge a Madrid acompanyant l'Alcalde senyor Orfila fou una intervenció agraïda per la Corporació municipal.

En la sessió del Ple del dia 14 de gener de l'any 1925 (8), es prengué l'acord d'autoritzar el Delegat governatiu, Comandant Antoni Azpiazu, per a actuar en nom de l'Ajuntament d'Igualada, ja que l'Ajuntament d'Òdena hi donava allargues i no es pronunciava en concret sobre el fons de la qüestió.

3. EL REIAL DECRET-LEI DE L'1 D'ABRIL DE 1925

La pressió d'uns i altres, en definitiva, accelerà els tràmits i per fi la «Gaceta de Madrid» del dia 3 d'abril de 1925 publicà un Reial Decret-Llei de la Presidència del Directori Militar de data 1 d'abril, pel qual s'autoritza la segregació d'una porció del terme d'Òdena per agregar-lo al terme d'Igualada.

La lectura del Reial Decret-Llei es féu en la sessió de la Comissió Municipal del 6 d'abril de 1925 (9), després de la qual i d'unes consideracions de la presidència sobre les seves gestions a Madrid, acompanyat del Delegat governatiu Comandant Azpiazu, féu una relació de les altes personalitats per les quals havien estat atesos i afegí que en tots els departaments li havien alabat la pulcritud, detall i bona redacció de l'expedient substanciat pel Secretari senyor Llopis, de tal manera que aques treball sens dubte també influí favorablement donant-li un tràmit ràpid i una resolució satisfactòria. A continuació proposà els acords que recomanava adoptar:

1er. Consignar en acta l'agraïment de la Comissió Municipal permanent al general Vives, Sots-secretari del Foment, i al Delegat governatiu senyor Antoni Azpiazu Ramos, el qual donà suport efectiu a les gestions realitzades en pro dels interessos de la ciutat.

2on. Fer extensiu l'agraïment a l'Excm. President del Directori i restants Vocals del mateix i també al senyor Calvo Sotelo, Director general d'Administració local, tant per les facilitats dispensades en la visita que feren a Madrid amb el Delegat governatiu com per l'acte de justícia que s'havia fet amb la concessió de l'eixamplament del terme d'Igualada.

3er. Tenir en compte, per a una ocasió propícia, de compensar al Secretari senyor Llopis la seva ímproba i encertada labor professional en la formació de l'expedient d'agregació obtinguda.

8 APM-24/28. foli 74.

9 ACM-24/25. foli 196 i següents

La comissió Municipal acceptà les propostes i els donà conformitat, tot afegint que l'expressió d'agraïment es fes extensiva a la persona de l'Alcalde Emili Orfila i Gomila, el qual havia treballat eficaçment per portar a terme aquesta millora tan important per a Igualada.

Important com era realment, no ho reflecteix el ressò públic que es manifestava en l'única premsa de l'època, ja que el setmanari «LLIBERTAT» (10) solament hi dedica un curt editorial comentant que era una qüestió de justícia l'ampliació tan esperada pels igualadins feia molts anys, i copia de forma extractada la part dispositiva del Reial Decret-Llei.

Tal com corresponia, al Ple de l'Ajuntament del dia 23 d'abril de 1925 (11) es féu lectura solemne del Reial Decret- Llei, el text del qual havia estat transcrit per ofici del Governador civil en data 18 d'abril, i deia així: (12) «Amb data 14 del corrent l'Excm. senyor Sots-secretari de Governació comunica a aquest Govern (civil) la Reial Ordre següent: De Reial Ordre i als efectes oportuns, tinc l'honor de comunicar a V.E. que l'1 del corrent mes d'abril S.M. el Rei (q.D.g.) tingué a bé de sancionar el Reial Decret-Llei següent: De conformitat amb la proposta del Cap de Govern, President interí del Directori Militar, vinc a decretar el següent: Article únic.- S'aprova l'agregació al terme d'Igualada, de la zona assenyalada amb una traça carmí en el plànol fet per l'Arquitecte municipal d'Igualada, la descripció de la qual és la següent, segons s'expressa en el dictamen de la Comissió de Foment de l'esmentat Ajuntament, emès el deu d'octubre de 1924: "Haurà de donar principi poc abans d'arribar al pont de Can Riba o sigui a la vinya o propietat del senyor Joan Turull i Bisbal, seguint per sota la riera d'Òdena; continuant el curs de l'esmentada riera aigües amunt fins a trobar l'antic camí-carreter d'Òdena, i seguint aquest camí en direcció Ponent fins a arribar a un altre camí de carro i, des d'aquest lloc seguirà en línia recta fins al punt anomenat la primera guixera de Can Roca. Segueix la serra d'aquesta guixera travessant el camí antic de Calaf, confrontant per la part superior amb la propietat del senyor Josep Moncunill; seguint la mateixa guixera, travessant el camí anomenat de can Masarnau, confrontant aquest camí amb la propietat del senyor Pere Llansana (a) Guixoté, i continuant la mateixa serra fins a trobar un camí que es dirigeix al pont anomenat Pont Gran. Passa a l'altra part del torrent anomenat de Masarnau i segueix el mateix camí del pont entre les propietats del senyor Josep Castelltort i Sabat i el senyor Josep Estruch, fins al camí que condueix a l'Espelt. Continua creuant la propietat del senyor Francesc Reixachs i Mabres, fins a trobar, en línia recta, el pont anomenat Pont Xic. Segueix torrent avall fins a l'altre torrent que es troba a poca distància, anomenat de l'Espelt o de Casa Blasi. Tomba la línia seguint torrent amunt fins a trobar la línia que separa els termes d'Òdena i Jorba. Se segueix aquest amb rumb a migdia passant entre la propietat de la Casa Blasi, fins a trobar la de la Roixela, i en aquest punt se segueix travessant la carretera de Santa Coloma de Queralt i segueix en línia recta fins al riu

10 LLIBERTAT núm. 27 de 11-4-25.

11 APM-24/28. foli 81 i següents.

12 Es fa traducció literal de l'esmentat Reial Decret- Llei.

Anoia". La qual cosa per ordre del Excm. Governador trasllado a vostè per al seu coneixement i el de la Corporació que presideix. Déu guardi, etc...»

Acabada la lectura, l'Alcalde-President reiterà l'explicació de les gestions fetes a Madrid acompanyat del Delegat governatiu comandant Antoni Azpiazu Ramos per tal d'aconseguir l'aprovació del projecte presentat, afer que representava una millora esperada des de feia més de mig segle i la qual es pretenia per una munió de raons de caràcter social, sanitari, judicial, religiós, administratiu i econòmic. Comentà els beneficis de tot ordre que havia de reportar i l'acte de justícia que representava el Reial Decret-Llei, recalcant l'eficaç intervenció del gran patrici el general Vives, gràcies a la qual s'havien accelerat els tràmits; proposà seguidament els acords a prendre pel Ple de l'Ajuntament:

1er. Donar-se l'Ajuntament per assabentat amb verdadera satisfacció del Reial Decret-Llei.

2on. Que, havent-se publicat a la «Gaceta de Madrid» del dia 3 de l'actual, l'esmentat Reial Decret-Llei, ja ha adquirit el caràcter de força legal executiva –els 20 dies que es complien el dia de la sessió del Ple: 23 d'abril– i procedeix que es porti a cap el seu compliment i, a aquest efecte, la Corporació Municipal declara incorporada legalment al terme municipal d'Igualada, la zona de terreny pertanyent al terme d'Òdena, la descripció de la qual consta en el document transcrit.

3er. Que, en comunicar l'acord a l'Ajuntament d'Òdena, se l'inviti a designar una Comissió per tal que en unió de la Comissió de Foment de l'Ajuntament d'Igualadaz i amb assistència de l'Arquitecte Municipal, procedeixin a l'acte de fitació del terme en la forma convenient.

4rt. Donar coneixement del Reial Decret-Llei d'eixamplament del terme municipal d'Igualada, als senyors Jutges de Primera instància i Municipal, al Registrador de la Propietat i als reverends Rectors de les parròquies, als efectes que siguin necessaris.

5è. Facultar àmpliament l'Alcalde-President per adoptar les providències que calgui per al millor compliment del Reial Decret-Llei transcrit.

Seguidament l'Ajuntament en ple acordà aprovar segons les propostes expressades.

En el mateix Ple s'acordà atorgar l'honor de declarar "Fills Adoptius d'Igualada" els senyors Girona (el Diputat a Corts), Azpiazu (Delegat governatiu, com s'ha dit) i Orfila (l'actual Alcalde-President de l'Ajuntament) i "Fill Predilecte" el general Vives (ja que ell ja era igualadí de naixement). En principi s'havia inclòs en la mateixa llista de Fills Adoptius per error burocràtic i, segurament, es van cursar així els comunicats als interessats. Fins i tot el mateix general Vives envià un telegrama donant les gràcies pel nomenament de "Fill Adoptiu" sens dubte perquè a la secretaria del seu càrrec s'havia rebut aquesta nominació equivocada; així constava almenys tal com se'n donà notícia en la sessió de la Comissió municipal del 25 de maig de 1925 (13). També se li preparava un homenatge pel proper Dillus de Pasqua

(la segona), coincidint amb la diada tradicional commemorativa de la Batalla i victòria del Bruc, del 6 de juny de 1808, efemèride que s'escauria aquell any el dia 1 de juny. Als actes previstos havia promès l'assistència el general Vives, i fins i tot la Superioritat havia decidit la visita personal del Rei Alfons XIII a Igualada.

El setmanari «Llibertat» (14) qualificà d'«Homenatges impremeditats» alguns dels anunciats, com eren especialment el donar el nom d'alguns personatges a carrers molt tradicionals de la ciutat: rambla de Manuel Ma. Girona, a la rambla de Sant Isidre; rambla del General Vives, a la rambla de Sant Pere Màrtir. Els motius de l'oposició als canvis de nom eren, per al primer, que existia un pacte –no escrit però tramès per tradició– entre l'Ajuntament i el Gremi de Pagesos en l'època d'obertura de la rambla per fora de la muralla sobre terres cedides pel Gremi, amb la condició que aquesta via pública fos dedicada a Sant Isidre, patró dels pagesos, per sempre més. I pel que fa al nom del general Vives, mereixedor per descomptat de l'homenatge, es feia avinent que aquest igualadí il·lustre ja tenia el seu nom en un carrer d'Igualada entre el carrer de Prat de la Riba i l'avinguda Wilson (l'actual Avinguda Balmes), com era cert.

Com que el programa d'homenatges ja estava endegat, no hi valgueren objeccions i l'Ajuntament preparava a marxes forçades els solemnes esdeveniments que, més que atensar-se, ja eren al damunt, puix que el dia 1 de juny, Dilluns de la segona Pasqua, diada en què Igualada commemora cada any la batalla i victòria del Bruc, la població es mobilitzà per assistir als actes anunciats i que s'esperaven amb interès popular i oficial: la visita oficial del Rei Alfons XIII per primera vegada i l'homenatge al general Vives, Fill Predilecte de la ciutat.

En l'acta de la sessió de la Comissió Municipal de l'endemà, el dia 2 de juny (15), consta la ressenya dels actes del dia anterior, l'esmentat Dilluns de Pasqua, amb la visita del Rei Alfons XIII, que en definitiva fou una visita-llampec –cinc quarts d'hora havia durat l'estada del monarca a Igualada: d'un quart de sis a dos quarts de set, segons recalca «LLIBERTAT» del dia 13 de juny de l'any 1925 (16)– i l'homenatge al compatriota general Vives, el qual ja havia començat al matí.

La ressenya dels actes del dia 1 que en l'esmentada sessió del dia 2 es fa, és la font principal d'on extreu Antoni Carner (17) la narració per a la crònica que en fa en la Biografia del general Vives, a més de les dades que en publicà LLIBERTAT segons hem dit abans. Per tant, no cal repetir la crònica total d'aquella solemnitat, ja que amb molt de detall i competència queden descrits per l'esmentat Cronista de la ciutat. Em plau, però fer esment de la celebrada anècdota que consta en l'obreta del mateix Antoni Carner «Estampas igualadinas».- 3a. serie» (H) i que ha estat molt recordada més d'una vegada a Igualada parlant de polítics. En la visita a l'Ateneu Igualadí, Alfons XIII rebia peticions del President de l'entitat senyor Sabaté mentre li explicava l'activitat docent que feia l'Ateneu i esmentava alguna mancança, i a

14 LLIBERTAT DEL 9-5-25.

15 ACM-1925, foli 24 v. i següents.

16 LLIBERTAT de 13-6-25.

17 A. CARNER. Biografia del General Vives (vid. BIBLIOGRAFIA, F)

totes anava contestant el Rei, tot fent un gest cap al President del Govern, qui també l'havia acompanyat en la visita a Igualada: «Apunta, Magaz!». El Marqués de Magaz prenia nota diligent i tothom creia que allò era cosa feta; però va resultar que el bloc de notes es devia extraviar i ningú més no va saber res de l'assumpte; de manera que des d'aleshores a Igualada, quan algun polític prometia coses que no pensava fer o que creien que no compliria, algun sorneguer exclamava en veu alta: «Apunta, Magaz!».

Valgui, això no obstant, una crònica breu dels actes de l'homenatge al general Vives, per la relació que tenien amb l'afer de l'eixamplament del terme municipal, ja que formaven part del capítol de regreïament pel benefici aconseguït envers el principal i eficient valedor que trobaren els igualadins.

A l'hora adient del matí el general Vives arribava de Barcelona amb automòbil i fou rebut per les Autoritats i representacions al final del carrer de la Soledat; la comitiva es dirigí a la Casa de la Vila, des d'on després d'un breu descans, anaren a Santa Maria, on se celebrà l'Ofici solemne, oficiat pel Vicari general del Bisbat el també igualadí Dr. Jaume Serra i Jordi, el qual s'havia desplaçat expressament a Igualada per invitació especial de les Autoritats; féu el sermó –en castellà, segons recalca el setmanari LLIBERTAT- el canonge Ramon Casadevall, Secretari de cambra del Bisbat i en sortir d'ofici hi hagué una recepció a l'Ajuntament.

Tot seguit la comitiva es dirigí a la cantonada de la rambla de Sant Pere Màrtir- carrer de Custiol, davant de l'edifici de la Caixa de Pensions, on es descobrí la placa que donava el nom del General Vives a l'esmentada rambla. Quedà el nom de Sant Pere Màrtir al carrer que en línia recta segueix la rambla, i que es deia vulgarment del Vidre, tal com ara torna a ésser retolat oficialment. Al mateix lloc el general Vives rebé de mans de l'Alcalde un pergamí amb el nomenament de «Fill Predilecte d'Igualada». El general contestà amb breus i molt emotives paraules, regreïant l'homenatge que li feia la seva ciutat natal. En acabar, manifestà el desig de fer una visita a l'Hospital, en el qual saludà i conversà amb els malalts amb molta amabilitat i sol·licitud, i lliurà un donatiu per a l'atenció dels malalts; i acte seguit amb tot el seguici passà al lloc on se celebrà el banquet oficial que l'Ajuntament havia preparat en honor seu. A la tarda, prengué part en la recepció del Rei Alfons XIII i l'acompanyà en la seva visita fins que el Rei regressà a Barcelona.

El general Vives acabà la jornada a Igualada, participant en la processó tradicional de la diada, com a portant de la bandera del Sant Crist, escortat pels membres de la Guàrdia civil i el Sometent en ple, el qual desfilava amb armes i distintius. L'endemà encara oí missa a l'altrar del Sant Crist i després partí cap a Montserrat amb un grup d'amics i d'allí estant regressà a Barcelona.

En la sessió del Ple Municipal de 8-6-25 (18) es prengueren alguns acords ja, per tal de donar compliment al Reial Decret- Llei i s'anuncià com a primer pas que el proper dia 15 es faria l'acte de participació i amollonament del nou territori assenyalant-lo amb fites; a més s'interessaren per la urbanització ràpida del sector que ja

era edificat i, com a primera disposició, que es dotés de l'enllumenat públic aquest sector.

Per aixecar l'acta de partió de termes s'havia invitat l'Ajuntament d'Òdena que nomenés els seus representats per formar la Comissió conjunta destinada a efectuar les actuacions corresponents i paral·lelament per part de l'Ajuntament d'Igualada es comissionà oportunament l'Alcalde Emili Orfila i Gomila, i els senyors Josep Baliu i Badia, Pere Massagué, Miquel Permanyer, l'Arquitecte municipal i el Secretari habilitat senyor Francesc Xuclà, ja que Salvador Llopis entretant s'havia jubilat justament en acabar el mes d'abril. De manera que el tan lloat expedient d'eixamplament del terme havia estat el seu «cant del cigne» professional.

El dia 15 de juny assenyalat, a les 8 del matí, convenientment convocats, es presentaren al Pont de Can Riba els components de la Comissió i trobaren els membres representants de l'Ajuntament d'Òdena senyors: Juan Claret i Cañellas, Alcalde, Josep Torras i Guixà i Josep Bisbal i Jorba, regidors, Juan Domènech i Grau, agutzil i Sebastià Vila, secretari.

Constituïda la Comissió, abans de començar l'acte, l'alcalde d'Òdena formulà per escrit la protesta que literalment deia (traduïda al català): «Abans de tot la representació de l'ajuntament del poble d'Òdena ha de fer constar que concorre a l'acte de partió i amollonament del terme per respecte i acatament a l'ordre del M. Il·ltre. Sr. Delegat governatiu del partit d'Igualada però ha de consignar també la seva protesta més formal contra el procedir de l'ajuntament d'Igualada el qual no ignora que, malgrat segons l'article primer del Codi civil les lleis obliguen als vint dies de llur promulgació, no és menys cert que en el cas present el Reial Decret-Llei de primer d'abril proppassat requereix per al seu compliment que, per part del Ministeri de Governació, es dictin les regles pràctiques sota les quals s'ha de portar a efecte l'esmentada disposició sobirana. Perquè aquesta es limita a aprovar el projecte d'eixamplament d'Igualada per segregació d'una zona de terreny pertanyent al terme municipal d'Òdena; fixa i delimita l'extensió d'aquesta zona que s'ha de segregar, però no determina des de quina data i de quina forma i condicions cal efectuar-se el desglossament dels serveis administratius i dels efectes tributaris pel que afecten en l'ordre econòmic, ja sigui en relació amb l'Estat, ja sigui en relació amb els interessos municipals. Per altra banda creu l'ajuntament d'Òdena que és injustificada la precipitació amb què l'ajuntament d'Igualada vol verificar la nova partió i amollonament del terme, perquè l'article 6è. del Reial Decret-Llei de 3 d'abril últim afecta solament als ajuntaments que no haguessin efectuat tals operacions amb anterioritat o sigui en virtut de les lleis de 23 de desembre de 1870 i 27 de març de 1900, i de tota manera concedeix un termini de sis mesos per verificar-les, termini que fineix el mes d'octubre de l'any present i per tant bé caldria esperar que el Ministeri de la Governació dictés les instruccions generals per tal de portar a terme la segregació i l'agregació simultànies».

Sorpresos els membres de la Comissió pel contingut d'aquest escrit-protesta, -que evidentment sols era fet amb intencions dilatòries- prengué decididament la paraula l'alcalde d'Igualada expressant que l'acte que anaven a fer venia imposat per raó del Reial Decret-Llei de primer d'abril proppassat, i, a més, per disposició

expresa del senyor Delegat governatiu d'aquest partit judicial, dimanant de les ordres expresses de l'Exm. Sr. Governador civil de la província i molt especialment per tal de portar a terme l'acompliment del que disposa en la circular del Govern civil publicada al Butlletí Oficial d'aquesta província núm. 92 del dia 17 d'abril prop-passat, no essent possible, segons les disposicions i ordres invocades, de diferir aquest acte de demarcació, partió i amollonament, tant per evitar responsabilitats com per l'eficàcia necessària de l'esmentat Reial Decret-Llei, el qual ha adquirit força legal executiva; afegí el senyor Alcalde d'aquesta ciutat que, sense practicar l'operació de demarcació i amollonament, no seria possible complir amb els restants serveis oficials reclamats per autoritats superiors; en efecte, sense assenyalar físicament la línia divisòria, per veure quines finques hi entren i quines no, no es pot fer el desglossament administratiu que correspongui; i aquests serveis estan pendents d'evacuació per dependre de la realització de l'acte confiat a les Comissions presents.

Fetes les manifestacions precedents, es recorregué la línia divisòria dels dos termes municipals, la fitació dels quals es tractava d'efectuar avui, la qual parteix a la sortida de la vinya de Joan Turull i Bisbal cap al torrent i començà l'acte recurrent tot el perímetre que confina amb el terme municipal d'Òdena, descrit de la forma següent:

Fita núm. 1. Punta sortint de la vinya de Joan Turull i Bisbal cap al torrent o riera d'Òdena, seguint aigües amunt, fins a creuar el camí antic d'Òdena.

Fita núm. 2. Des de la riera en aquest punt, es col·loca la fita allà on termina una rasa (o desguàs).

Fita núm. 3. Seguint l'esmentada rasa, en direcció a ponent, es col·loca el peu d'un camí de carro.

Fita núm. 4. Seguint el camí de carro, a una distància d'uns setanta metres es col·loca la fita a l'altra banda del camí.

Fites núms. 5 i 6. Des del punt anterior es col·loquen aquestes fites en línia recta cap al punt anomenat la «primera guixera» o serra de can Roca.

Fita núm. 7. Se situa en la mateixa direcció però en el primer punt elevat de la guixera.

Fita núm. 8. Es col·loca en el punt més elevat de la guixera.

Fita núm. 9. Seguint les sinuositats de la carena de la guixera es troba un camí de carro i aquí es col·loca la fita.

Fita núm. 10. Es fixa en el punt més elevat de les propietats dels Hereus de la Vidua Rovira i de Jaume Roca Esteve; entre les propietats i l'esmentat camí.

Fita núm. 11. Se situa en l'entroncament del camí amb l'antic camí de Calaf.

Fita núm. 12. Travessant el camí de Calaf, just a la propietat de Josep Moncunill, es col·loca la fita.

Fita núm. 13. Al punt més còncau que presenta la carena, per damunt d'un dipòsit d'obra per a la recollida d'aigües pluvials es col·loca la fita.

Fita núm. 14. Es fixa en el primer retomb de la sinuositat de la carena, per damunt de la fàbrica de guix i ciment dels senyors Codorniu i Garriga.

Fita núm. 15. Es col·loca al vèrtex divisori de la propietat del senyor Moncunill i la dels senyors Codorniu i Garriga.

Fita núm. 16. En el primer angle sortint que presenta des del punt anterior la guixera, és el punt on es col·loca la fita.

Fita núm. 17. Travessant en línia recta la propietat dels senyors Codorniu i Garriga, al confí de la propietat dels germans Miquel i Josep Permanyer, on hi ha un oliverar i una guixera.

Fita núm. 18. Es col·loca al final de la finca dels germans Permanyer, al límit nord i al punt on hi ha una rasa que separa la finca d'una altra, del propietari de la qual s'ignora el nom.

Fita núm. 19. Se situa la fita al final del camí de ferradura o rasa que va a enllaçar amb el camí de can Masarnau.

Fita núm. 20. Es col·loca en línia recta de la guixera, travessat ja el camí de can Masarnau.

Fita núm. 21. Al vèrtex de la guixera on es forma la vessant oriental del turó.

Fita núm. 22. Seguint el curs natural de la carena, on presenta el seu primer sortint.

Fita núm. 23. Es fixa al punt on s'inicia el vessant occidental de la carena.

Fita núm. 24. Tallant verticalment el turó des de la fita anterior, es col·loca al peu del camí que porta al Pont Gran.

Fita núm. 25. En l'enllaç del camí amb el barranc del Pont Gran.

Fita núm. 26. Travessant el Pont Gran en la mateixa direcció es col·loca la fita.

Fita núm. 27. Seguint pel camí, en trobar el camí de carro que porta a l'Espelt.

Fita núm. 28. Se situa al principi de la finca Reixachs.

Fita núm. 29. Travessant en línia recta la finca esmentada.

Fita núm. 30. Es col·loca a l'estrep superior del Pont Xic; aquesta és l'última fita col·locada.

Des d'ací a poca distància conflueix al torrent que travessa el Pont Xic un altre torrent anomenat de l'Espelt o de can Blasi; ja que l'un i l'altre constitueixen una divisòria natural no s'hi col·loquen fites.

Des del punt on es troben els dos termes d'Òdena i de Jorba en la rasa que baixa de Can Blasi fins a trobar el riu Anoia, s'acorda seguir amb les mateixes fites existents i les Comissions entenen que la part pertanyent ara al terme d'Òdena, correspondrà a la zona que passa a formar part del terme d'Igualada.

Creient els concurrents que han executat amb precisió les operacions de fixació de la línia perimetral dels respectius termes, en la part de referència, donen per acomplert en tots els seus extrems el que assenyala el Reial Decret-Llei de 1er. d'abril de 1900 i aixequen acta per duplicat de les diligències per tal d'arxivar-les en les Secretaries respectives dels ajuntaments d'Igualada i d'Òdena; havent-se absentat l'Alcalde d'Òdena delegant la seva firma en l'agutzil d'aquest ajuntament Joan Domènech i Grau per tal que ho firmés en representació seva, ho firmen tots,

segons certifiquen els secretaris respectius.» Segueixen les firmes de tots els assistents.»

L'Acta que s'ha transcrit, traduïda al català literalment, és la que es va llegir i consta copiada textualment en la sessió del 22 de juny de 1925 de la Comissió Municipal (19) mereixent per part dels assistents l'acord que constés en acta la satisfacció de tots en nom del veïnat per la resolució favorable i definitiva de l'assumpte, que revestia gran interès per al desenvolupament i engrandiment de la ciutat.

A partir d'aquí s'anaren adoptant acords encaminats a normalitzar la incorporació de la zona agregada i pel que fa a la part edificada a incorporar-la plenament en la urbanització general de la ciutat.

Per donar a conèixer la millora aconseguida al públic en general en el Programa de la FESTA MAJOR de 1925 (L) es publicà un croquis (orientatiu) de la figura aproximada de tot el terme una volta agregada la proporció descrita en el Reial Decret-Llei. En el PLÀNOL 2 es reproduïen les pàgines centrals de l'esmentat Programa, on al mateix temps s'excusava la provisionalitat del disseny per no haver disposat amb prou temps d'un plànol oficial.

Troblem que en sessions successives de la Comissió Municipal i del Ple es prenen acords puntuals sobre determinats assumptes i la vida urbana del barri agregat es va integrant en la vida total de la ciutat.

En sessió del 14 de setembre de 1925 de la Comissió Municipal (20) es mana que es retirin els rètols que assenyalin terme d'Òdena de les cases que l'ostentin, si estan compreses dintre del nou perímetre que ha estat agregat. Actualment es nota encara la meitat eliminada d'un rètol de majòlica que hi ha a la façana de la casa del carrer d'Òdena que fa cantonada amb el final del carrer de Carme Verdaguer, on s'assenyalava la línia divisòria antiga. Aquesta casa era una de les que s'al·ludia en el plec d'al·legacions redactat per a l'expedient, perquè tenia entrada i sortida directa als dos termes.

La sessió del Ple del 12 d'octubre de 1925 (21) acordà que s'ordenés que l'Oficina d'Igualada prestés el servei de Correus a la zona agregada i no el carter rural d'Òdena; i s'estenguessin a la repetida zona els serveis de fiscalitat d'Igualada: neteja pública, vigilància, sanitat, etc. Això comportava que pel fet de poder inspeccionar directament les cases de la zona agregada, es podia eliminar el sacrifici clandestí de bestiar, feina que s'havia de fer exclusivament a l'escorxador municipal controlat sanitariament i fiscalment, acabant-se automàticament l'avantatge econòmic que donava lloc al comerç clandestí que s'havia establert per gaudir-se de la franquícia il·legal de l'arbitri no pagat.

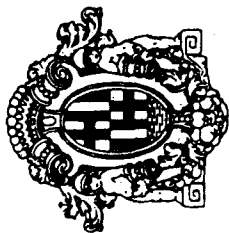
En la sessió del 29 de març de 1926 el Ple (22) disposà que es retolessin els carrers i es numeressin les cases segons corresponia.

19 ACM-1925. foli 40 v. i següents.

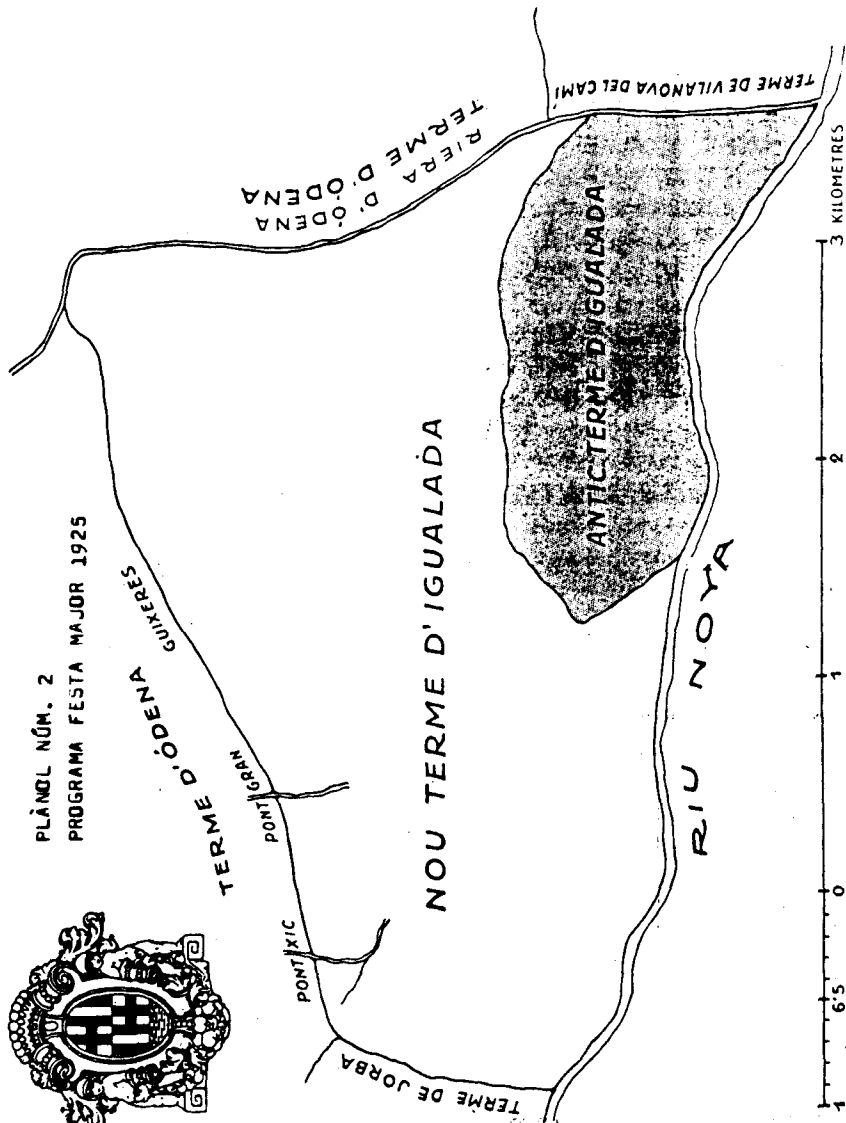
20 ACM-1925. foli 74 v.

21 APM-24/28. foli 95 v.

22 APM-24/28. foli 112.

PLÀNOL NÚM. 2
PROGRAMA FESTA MAJOR 1925

Cal notar que l'acte d'amollonament del dia 15 de juny de 1925, segons hem transcrit, les fites es col·locaren sens dubte de forma simbòlica o convencional, ja que després es construïren les fites definitives amb blocs de pedra picada de forma adequada i numerades pel mateix ordre disposat i així foren col·locades als llocs indicats en l'acta. La col·locació definitiva de fites acabà el dia 14 d'abril de 1926, segons diu una nota de la crònica anual al Programa de la FESTA MAJOR de 1926 (M).

La Comissió Municipal en la sessió del 30 d'agost de 1926 (23) aprovà l'avant-projecte del plànol d'urbanització del terreny agregat.

I en la sessió del 2 de novembre de 1926 (24) ordenà que no es fes repartiment d'Utilitats d'Òdena en la porció agregada a Igualada.

El Ple del dia 13 de desembre de 1926 (25) acordà que s'acceleressin els serveis de la zona agregada i sense més dilacions es col·loqués llum a dos punts concrets: a Can Costa i a la Teuleria.

En el Programa de la FESTA MAJOR de 1927 (N) en les notes de la crònica anual consta que l'Ajuntament en el seu Ple del 10 de juny de 1927 havia votat una indemnització de 60.000 pessetes a l'ajuntament d'Òdena, en compensació de la segregació del terme. En la mateixa sessió del Ple (26) es donà compte d'una reunió conjunta de la Comissió Municipal Permanent d'Igualada i la d'Òdena al saló de sessions d'Igualada el 20 de gener de 1927 per al desglossament del padró de l'amillament i del padró fiscal de matrícules i restants abritris establerts, amb la protesta d'Òdena com consta; ja que es recaptava unes 10.000 pessetes anuals i al final s'arribà a l'acord de compensar les diferències d'ingrés amb la indemnització de 60.000 pessetes, però a pagar en dotze anualitats de 5.000 pessetes cada una. Com que a l'ajuntament d'Òdena no li representava cap despesa el barri que s'anava formant a la línia divisòria amb Igualada perquè no hi gastava ni un duro ni hi prestava cap servei en realitat, tota la recaptació que en treia era un ingrés sanejat que afavoria el conjunt de veïns i de sobte s'extingia una font d'ingressos que només tenia una contrapartida relativament minsa o potser nul·la de despeses; i per tant es veien obligats a revisar el repartiment general de càrregues portat fins aleshores per l'Ajuntament.

Per fi, el Ple del 5 de desembre de 1927 (27) encarregà la formació del plànol general de la zona a l'Arquitecte municipal suplent.

En endavant el creixement del barri, que ja s'anomenava popularment el Poble Sec, ja que no prosperà l'intent d'anomenar-lo com a «barri de Sant Magí» per l'antecedent històric del nom que tenia el pla on s'havia desenvolupat, s'integrà dintre les normes que regien per Igualada i en etapes molt dilatades anà quedant totalment incorporat en el mateix cos de la ciutat.

23 ACM-1925. foli 182.

24 ACM-1925. foli 199.

25 APM-24/28. foli 140.

26 APM-24/28. foli 152.

27 APM-24/28. foli 174.

Cal notar que en la ciutat antiga encara hi havia carrers centrals per asfaltar molt entrada la post-guerra i naturalment la modernització del Poble Sec també tardà bastants anys per endegar-se, de manera que ja cau plenament en la memòria d'una gran part de la població actual el fet de la urbanització definitiva i esplèndida que ara llueix el Poble Sec i no cal dir la gran empena constructora que encara dura.

El que aquí s'ha tractat de reflectir és la gran tasca que representa el fet d'obtenir el reconeixement jurídic d'un estat de fet que sobrepassava les previsions legals de la situació administrativa, i el poder obtenir un horitzó d'expansió futura pròpia de la ciutat en la direcció natural que la mateixa realitat marcava i exigia i això era un repte que la Igualada dels anys vint aconseguí superar, trencant els límits antics anquilosats i solament mantinguts per la rutina d'un absentisme burocràtic centralitzat i aliè a les realitats del país viu.

4. SITUACIÓ ACTUAL DE LA LÍNIA DIVISÒRIA

Com a curiositat personal, m'ha plagut de recórrer la línia divisòria algunes vegades tot passejant per l'entorn d'Igualada i he pogut constatar que no tots els ciutadans respecten com cal les coses del comú, i en aquest cas puc dir que es troben a faltar algunes fites, per incúria dels qui intervenen per les seves proximitats i algunes altres a causa dels elements meteorològics de tants anys transcorreguts.

Això, que pel cas no fa decaure els drets reconeguts per la llei respecte a la demarcació de termes, és una de tantes faltes d'interès que s'observa envers els béns públics; per desgràcia podem veure com cada dia es va agreujant aquesta actitud incivil, de manera que qualsevol brivall es veu amb cor de destruir, per pura diversió, senyals de circulació, instal·lacions dels serveis públics com l'enllumenat, els telèfons, papereres, jardins no precisament de llocs remots poc habitats o freqüents, sinó de llocs ben centrals de qualsevol poble o ciutat.

És la falta de cultura que, paradoxalment, acompanya el creixement dels mitjans d'educació d'una fornada de generacions noves, malgrat les bocades que tothom fa sobre l'avanç de l'educació dels ciutadans, la qual amb tantes dificultats i sacrifici econòmic ha de mantenir i multiplicar l'administració pública. És una llàstima que els novells ciutadans que van sortint de l'E.G.B. fa un grapat d'anys, dit sigui en termes molts generals, no mostrin la receptivitat que caldria per assimilar, si més no, les beceroles del civisme més elemental, per fer possible que retornés un xic el respecte general per allò que la societat ha d'esmençar en ares d'una millor convivència social i un mes elevat nivell de vida.

Les fites definitives de pedra picada que, com s'ha dit, s'acabaren de col·locar el 14 d'abril de 1926 en els llocs respectius assenyalats en l'acta oficial de participació, actualment es poden veure, no totes lamentablement segons l'ordre següent:

Fita núm. 1 i 2. Desaparegudes dels llocs respectius vora la riera, prop del pont d'Òdena i a la rasa que surt d'un pontarró de cuneta de la carretera a mitja baixada

cap al pont. Assenyalo els llocs perquè les havia vistes moltes vegades quan era escolar i anàvem a passeig els dijous a la tarda al bosc de can Roca.

Fita 3. Mig colgada de terra, sobresurt encara al seu lloc al costat dret del camí de ca l'Enrich d'Òdena, a la rasa que toca a les ruïnes del que en deien la Caseta del Roca.

Fita 4. Encara està en peu sobre el camí a l'esquerra uns metres enllà de l'anterior.

Fites 5, 6 i 7. Desaparegudes perquè eren situades en una zona molt transformada per l'extracció de mineral (guix) i els treballs de la maquinària que hi circulava.

Fites 8, 9 i 10. Continuen fixades als llocs indicats en l'Acta, dalt la carena de la guixera de can Roca.

Fites 11, 12 i 13. Corresponen al cantó de migdia de la guixera i pels treballs d'extracció de guix han desaparegut, junt amb el camí de carro que hi passava. Les havia vist anys enrera abans no començaren a treure guix d'aquest cantó.

Fites 14, 15, 16 i 17. Es conserven als llocs respectius sobre la carena de la guixera central més alta. La línia que assenyalen les Fites no passa pel vèrtex de la carena, sinó que marca un polígon entrant que rodeja el cogulló del pujol; hom pot adonar-se que això és motivat per la intenció –és una opinió personal fundada– de deixar al cantó d'Igualada les «pertinences» de la concessió minera de la guixera.

Fites 18 i 19. Desaparegudes perquè a l'indret de la rasa on les havia localitzat fa uns anys, s'hi va obrir un camí de tractors per pujar maquinària pesada a la guixera quan funcionava; ara el camí també està bastant enrunat.

Fites 20 i 21. Es conserven al seu mateix lloc, una a l'esquerra del camí de can Masarnau, al collet, i l'altra al cantó de llevant dalt la guixera.

Fites 22, 23 i 24. Desaparegudes ja que el terreny on eren ha desaparegut també per l'extracció de guix i la carena ha reulat molts metres, que ja quasi soscava una caseta enrunada que hi ha molt visible des dels Set Camins.

Fites 25 i 26. Colgades pels desmunts fets en esplanar el polígon a la part que és pròpiament el Clot de les Comes.

Fites 27. Continua en peu al cantó dret del camí antic de l'Espelt a uns cent cinquanta metres entrant des de la variant de la N-II.

Fites 28 i 29. Desaparegudes perquè s'han transformat els terrenys de cultiu de la finca que quedava partida a banda i banda de la línia.

Fites 30. Està clavada a la barana de l'estrep del Pont Xic.

Després, passat el pont de la variant N-II, al costat del torrent i al punt de desguàs de la rasa que baixa de can Blasi, hi havia la primera fita que deia JORBA-IGUALADA; ara els aiguats han descalçat tot el marge de terra que l'aguantava i no hi ha fita ni marge, però quan s'explana la variant els anys 50, encara l'havia vist en peu al seu lloc.

Seguint la rasa fins al coll on s'ajunten el camí del col·legi Montclar i la tanca del col·legi Mestral, n'hi havia una altra, que ha desaparegut amb les obres portades a cap en aquell lloc.

Tal com deia l'acta, seguint la divisòria entre les finques de can Blasi i la Roi-

xela, s'arriba a la carretera general antiga, i al mateix cantó del camí dels col·legis i precisament sota el camí, va quedar colgada una fita que deia Jorba, vista abans de començar les obres dels col·legis i de la urbanització. A l'altra banda de la carretera i per la rasa desapareguda per les obres, s'arribava a passar sota la carretera de Santa Coloma de Queralt, i al pontet que la salvava, al cantó esquerre començava un camí rural cap al Molí Blanc, hi havia una altra fita amb el nom de Jorba; ara el camí ha estat descalçat per les aigües i fita i la configuració antiga del terreny han desaparegut.

Finalment, al peu del riu Anoia, on el torrentet desguassa al riu, hi havia un pontet del camí que arribava al Molí Blanc; al costat del pontet hi havia l'última fita de Jorba; avui tota l'extensió fronterera amb el molí està esplanada per al servei de la finca i no hi queda rastre del pontet ni la fita.

Aquest és el recorregut actual del perímetre del terme municipal que es va marcar amb les fites noves durant l'any 1926, per assenyalar l'agregació del terreny segregat del terme d'Òdena. Amb aquest traçat últim el terme d'Òdena va deixar de tocar el riu Anoia com a abans, des del Molí Nou fins al Molí Blanc, que ja és del terme de Jorba.

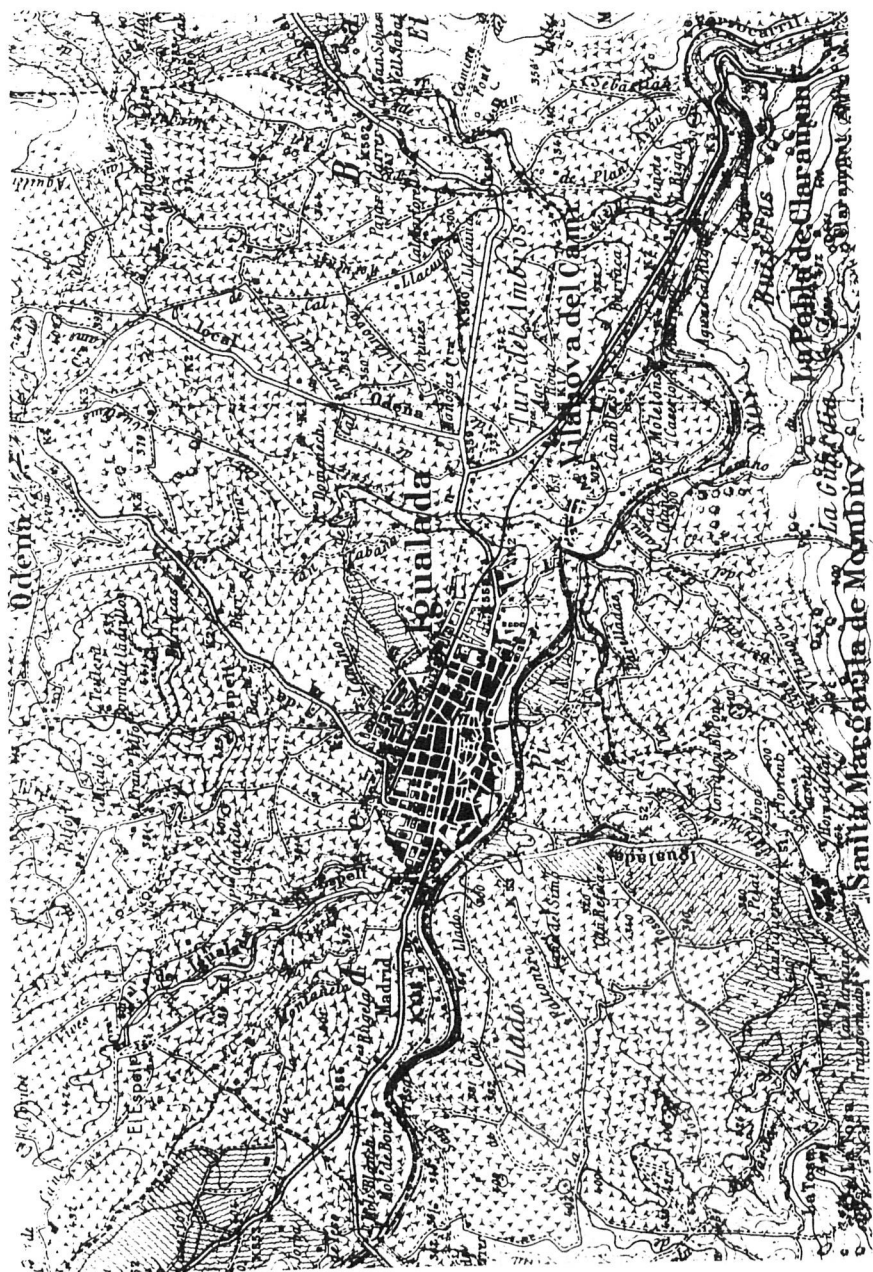
5. COROL·LARI PINTORESC I PREOCUPANT

Ha quedat clar, em sembla, el contingut del Reial Decret-Llei de l'1 d'abril de 1925 i tothom té la idea que el nou terme ha d'ésser dibuixat en un mapa amb l'extensió més o menys pronunciada cap al nord i oest. Per veure-ho clar cal agafar el MAPA TOPOGRÀFIC oficial d'Espanya i ho comprovarem.

Hom sap que aquest Mapa oficial és format i editat per l'«Instituto Geográfico y Catastral de España» a escala 1: 50.000 dividit en fulls parcials i regulars successius que comprenen tota la superfície del territori i d'ell s'ha de servir qualsevol entitat o particular que vulgui fer algun estudi o treball referit a una determinada regió del país, prèvia autorització de l'esmentat Institut per reproduir-ne alguna part, ja que l'entitat té l'encàrrec d'aixecar-lo i conservar-lo com a bé públic.

És lògic, doncs, que si agafem el full corresponent per consultar la nostra comarca, ens hem de servir del que es titula «IGUALADA - Hoja 391» (R); havent passat 65 anys de l'eixamplament del terme municipal hauria de reflectir aquesta realitat de l'extensió actual, veritat? Doncs, no senyors; per a l'Institut oficial que té el servei centralitzat i exclusiu del mapa d'Espanya, no ha variat el perímetre dels municipis d'Igualada i Òdena, de manera que ha anat publicant i editant el Full 391, exactament com figurava en les edicions anteriors a 1925, encara que l'hagi posat al dia en algunes altres dades geogràfiques. Per exemple hi figura la carretera de l'Espelt construïda l'any 1933, però els ha passat per alt el Reial Decret-Llei de 1925.

Aquest detall tan pintoresc es pot veure en el PLÀNOL 3 que reproduïx la part central del referit Full 391 i clarament es veu que el terme d'Igualada encara és assenyalat amb la línia divisòria pel mig del disseny que representa la part edificada

PLÁNOL 3. Part central full 391-IGUALDA-I.G.C. - E.1:50.000.

de la població. Es preguntarà el lector, astorat en comprovar aquest lapsus tan prolongat en el temps, com és possible aquesta espifiada en un document oficial, o que potser deu tractar-se d'una edició molt antiga que encara no era corregida; res de res!

És veritat que l'edició és antiga, és de 1950, però és l'exemplar que avui en dia està despatxant l'Institut a la persona que ho sol·licita, amb l'agreuja que hi consta una nota molt clara al peu que diu: «PUESTA AL DIA» i la indicació és certa, des del seu punt de vista, ja que ara hi han augmentat la zona edificada al nord de la ratlla de partió perquè saben que la ciutat ha crescut cap al nord, però la ratlla divisòria, pel que sembla, no tenen cap motiu per canviar-la i continua al mateix lloc que abans de 1925.

Es veu clarament que a l'Institut no se'ls deu haver notificat reglamentàriament el Reial Decret-Llei de l'1 d'abril de 1925 i per l'entitat no hi ha hagut cap canvi que calgui reflectir en les noves edicions, i fins ara dura la broma...

Això, a més de pintoresc, és preocupant; i dic que és pintoresc perquè ens dóna una idea dels compartiments burocràtics centrals que en determinats moments han rebut competències exclusives sobre certs assumptes, atrinxerats darrera els seus reglaments rígids i la rutina encara més endurida; no hi ha ministre que sigui capaç de desmuntar el seu poder burocràtic o els interessos creats de determinats cossos de funcionaris que compleixen la llei i els reglaments, però van a la seva sense immuntar-se si la política canvia o no.

El mateix s'ha pogut comprovar amb la qüestió dels traspassos de competències a les comunitats autònomes. Es traspassa tota la competència sobre una matèria determinada, llengua per exemple, però com que hi ha un Institut nacional (que vol dir espanyol, per a ells) que continua aplicant les seves normes sobre marques i denominacions registrades en els envasos, les quals les vol en castellà com dicta el seu reglament, ja tenim matèria per pledejar. I així s'han d'anar guanyant trinxeres del búnquer central que ningú, ni els ministres, no s'atreveixen a desmuntar.

I és preocupant, endemés, perquè això comporta que mentrestant l'error es va perpetuant ja que qualsevol organisme o particular s'atreveix a publicar un mapa que no s'ajusti al mapa oficial segons el patró fixat per l'entitat encarregada. Potser seria convenient de demanar aclariments per via oficial i reglamentària, no creieu?

A causa d'aquest lapsus del qual ningú no ha parlat enlloc, almenys referint-lo al motiu que n'és origen, són moltes les dades que s'han publicat amb aquest error garrafal, perquè no hi ha cap altra comprovació per part del qui l'escriu, sabent-se resguardat per la veritat oficial de l'entitat responsable dels mapes.

Cal esmentar, tanmateix, una sola excepció d'un autor, igualadí precisament, que s'ha adonat d'aquest error i l'ha assenyalat públicament com a cosa anòmla, i que «probablement corregiran en una pròxima edició», i per això és digne de ser elogiada la seva perspicàcia: en Joaquín Solé i Vilanova la demostrà en adonar-se'n en una sèrie de mapes consultats i la denuncià en la seva obra «VISIÓ ECONÒMICA DE L'ANOIA» (B2) a la pàg. 8 nota 6 al peu de la pàgina; i ell dissenya el terme correctament, esmenant l'error pel seu compte, en el Mapa 1.3 de l'obra i en

els altres mapes que hi figuren. Igualment dibuixa correctament el terme en la seva obra «ESTRUCTURA, EFECTOS Y REFORMA DE LA HACIENDA MUNICIPAL ESPAÑOLA» (A2).

Endemés, cal comentar que l'error s'ha escolat ja en una sèrie de publicacions, enganyades sens dubte per la dada oficial de l'Institut Geogràfic, i que convé anotar per tenir-ho en compte i corregir la inexactitud en les nostres referències.

a) La primera és «IGUALADA - Hoja 391» (S) del «Mapa Geológico de España» que ha editat l'«Instituto Geológico y Minero de España». Com que aquest Mapa és publicat amb fulls de la mateixa escala i numeració que els del «Mapa Topográfico», és natural que incideixi en el mateix error oficial de l'organisme central encarregat de publicar i *conservar* el Mapa d'Espanya; hom s'atreveix, però, a suposar que la conservació no ha d'incloure les inexactituds manifestes que s'hi hagin pogut escolar, perpetuant-les d'una edició a l'altra.

b) «PREUS DEL SÒL A CATALUNYA». Per Ernest Lluch i Joan Gaspar. (V). Aquest estudi que presentà Banca Catalana l'any 1972 es basa en el Mapa oficial per descriure cada terme municipal de Catalunya i per això fixa el terme d'Igualada reduït com abans de 1925; i té el contrasentit de donar preus del sòl d'Igualada a la travessia N-II i zona industrial del Canaletes, quan això està fora del terme que figura en els mapes que s'adjunten a l'estudi.

c) En el Volum 5 (ANOIA i altres comarques) de la GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA (O) hi ha un plànol de la comarca d'Anoia amb el terme antic d'Igualada; en canvi a la pàg. 346 hi ha un plànol parcial d'Igualada i la seva rodalia, on el terme està indicat correctament. Això no obstant, sigui per la rutina de copiar dades d'altres llocs o de comprovar-les directament en el mapa equivocat, quan fa la descripció del municipi de SANTA MARGARIDA DE MONTBUI pàg. 366, diu que el terme de Montbui té «els límits al nord amb IGUALADA, ÒDENIA I JORBA». És l'equivoc que es crea mirant el mapa oficial, repetidament esmentat, ja que el tros del terme d'Òdena que tocava el terme de Montbui mitjançant el riu Anoia, com he dit més endarrera, des de 1925 pertany al terme d'Igualada. O sigui que en aquest cas sobra del text la menció d'Òdena com a límit nord de MONTBUI.

d) Igualment en els mapes TELSTAR de les comarques dels Països Catalans, núm 10 BAGES-ANOIA (D2), el terme d'Igualada solament té la superfície d'abans de 1925. Es publicà el 1978.

e) Tampoc no figura el terme actual en la GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA (Volum 2) (K) pàg. 207 on consta el mapa de la comarca d'Anoia amb el terme d'Igualada anacrònic.

f) Com tampoc en els mapes del Servei Cartogràfic de la Generalitat de Catalunya, el terme no és correcte, segons esmenta agudament en Joaquim Solé i Vilanova.

g) En l'obra de Josep Iglesias i Fort «ASSAIG SOBRE L'EXTENSIÓ DE LA COMARCA D'IGUALADA» (Q), en la pàg. 100 figura el mapa de la comarca amb el terme d'Igualada antic. Es publicà el 1948, malgrat que el peu d'impremta diu el 1938.

h) El mateix error es troba en «ELS IMPRECISOS LÍMITS DE LA SEGARRA» de Guiu Sanfeliu i Rochet (citats també per Joaquim Solé).

i) En l'obra més recent de la Generalitat de Catalunya, departament de Governació (Direcció general d'Administració local) titulada «LA CONSULTA MUNICIPAL» (J) sobre l'Organització comarcal de Catalunya, es troben les comarques dissenyades amb mapes esquemàtics d'estil poligonal, i en el corresponent a l'Anoia, el terme d'Igualada és sens dubte reproduït amb les mides anteriors a 1925. Tanmateix en el text figura correcta la superfície del terme; es de 829 Ha. En un plànol general, pel reduït format i la petitesa del terme, el d'Igualada ha passat per alt. Aquesta obra és de 1987 i de la Generalitat.

L'error, com hem vist, es perpetua perquè un va copiant de l'altre i la comprovació no es pot fer d'altra manera que consultant el mapa oficial que és el primer que va errar; convindria doncs que el municipi alcés la veu allà on calgui per esmenar d'una vegada aquest lapsus que ja fa 65 anys que dura, sense cap raó ni motiu que ho aboni.

També hi ha obres que, sense reproduir mapes, cosa que tendeix a fer caure en l'error, donen explicacions basades en aquesta inexactitud, refiant-se de les citacions que han vist publicades en altres bandes.

Una d'elles és un llibret avalat pel Departament d'Ensenyament i Cultura de l'Ajuntament d'Igualada, –i que consti que no el cito per bescantar-lo– sinó per fer veure la insídia que representa mantenir els mapes oficials amb l'error, ja que qualsevol persona que els consulta creient que la dada és rigorosament certa, és propensa a escampar encara més aquesta mateixa error. Aquest és el cas de l'opuscle de l'ITINERARI 2, dels ITINERARIS PER LA COMARCA DE L'ANOIA (A) l'autor del qual s'ha fiat del traçat del mapa, i en la pàg. 33 diu textualment en l'itinerari geogràfic:

«El creixement d'Igualada per la banda septentrional quda frenat per la carretera N-II, límit del seu reduït terme municipal. Amb tot, és a l'altra banda de la carretera, ja en el terme municipal d'Òdena, on ens trobem ara, on es preveu l'expansió industrial d'Igualada». El subratllat és meu, per assenyalar la inexactitud que s'hi ha esolat fiant-se dels altres.

Una altra cas semblant, en el qual l'autor ha quedat enganyat pel mapa, es troba en la interessant revista VIURE núm 1 (E2) de la prestigiosa Estació Agrometeorològica de l'Alta Segarra, a la masia Ben Viure de Veciana. Publica un treball de Salvador Palau i Rafecas «Santa Coloma de Queralt –Eix hidrogràfic– Molins fariners». En el DOCUMENT 2 podem veure la còpia de la pàg. 65 en la qual la llista de Molins del Riu Anoia acaba amb els núms. 20 i 21 - Molí del Boix i Molí Nou, que porten la indicació d'Òdena com a municipi de situació; això prova la meticulositat de l'autor en el seu treball per rastrejar la situació dels antics molins fariners de les conques estudiades, però l'autor s'ha vist traït pel mapa oficial, que va errar fa molts anys; els llocs on són els dos molins esmentats són del terme d'Igualada, des de 1925.

Tot això vol dir que si un autor no tira al dret i dissenya o cita el mapa tal com és en realitat, saltant-se les dades oficials sense contemplacions, no és possible pu-

ALT ANOIA

RIU ANOIA

Nº	Nom	Sit.	Cons.	Local.	Municipi
(1)	Moli de la Roda	753157	x	D	Veciana
2	Moli del Solanet	754132	xxx	E	Veciana
3	Moli de la Morera	753130			Veciana
(4)	Moli Nou	752143	xx	D	Veciana
5	Moli del Lloret	753138	xxxx	E	Veciana
6	Moli de l'Horta del Lloret	753137	xxx	D	Veciana
(7)	Moli del Fiterol	753129	x	D	Veciana
8	Moli del Mas Lloretó	755125	xxxx	E	Copons
9	Moli del Mas Lloretó	755125	xxxx	E	Copons
10	Moli de Baix Mas Lloretó	756124	xxxx	D	Copons
11	Moli de Vilella	758122	xxx	E	Copons
12	Moli de la Torre de la Masia	760119	xxx	D	Copons
13	Moli del Gelabet	761115	x	E	Copons
14	Moli de Dalt (de Copons)	763108	xxxx	E	Copons
15	Moli del Mig (de Copons)	764108	xxxx	E	Copons
16	Moli del Madora	764107	x	E	Copons
17	Moli del Permanyer	790061	xxx	D	Jorba
18	Moli de la Sala	805052	x	E	Jorba
(19)	Moli Blanc	814049	x	E	Jorba
20	Moli del Boix	819046	x	E	<u>Òdena</u>
21	Moli Nou	837045	x	E	<u>Òdena</u>

RIERA DE ST. PERE

22	Moli d'Albareda	780165	x	E	Prats de Rei
23	Moli de Canalet	779159	xxxx	E	Prats de Rei

RIERA DE VECIANA

24	Moli del Missó	743128	x	D	Veciana
25	Moli del Brunet	747125	x	D	Veciana
26	Moli de la Carota (o del Brunet)	756123	xxx	E	Veciana

Document núm. 2.

Relació de molins fariners del riu Anoia.

(Revista «Viure» n.º 1, pàg. 65, Veciana, 1986).

blicar el terme municipal d'Igualada tal com és en realitat i fins ara la inexactitud sembla que els mateixos interessats, els igualadins amb els nostres representants al davant, ens ho hàgim pres com un error passatger que «segurament corregiran en la propera edició». Estem veient que no el corregeixen, malgrat haver-ne publicat diverses edicions posteriors a 1925, fins i tot amb la nota de suficiència professional de «PUESTA AL DIA». Potser és hora de canviar de norma, oi?

En honor a la veritat i perquè no sembli que només em dedico a retreure defectes sense motiu, cal dir que he vist alguna obra particular que ha esmenat l'error malgrat tot. Per no menystenir els autors en citaré els següents, comprovats:

1. «MONTSERRAT - TOSSA DE MONTBUI - IGUALADA - MANRESA» (Y). Mapa i guia excursionista de l'Editorial Alpina. 1963. El terme d'Igualada hi figura corregit, encara que amb una petita diferència.

2. «GUIA DE IGUALADA». (P) Edició de Serra/Puig. 1974. El terme hi figura amb el perímetre correcte.

3. «Nuevo ATLAS DE ESPAÑA AGUILAR» (E). Aguilar. Madrid, 1961. En la pàg. 280 figura Igualada amb el terme corregit, un xic defectuosament, però almenys s'adverteix que el dibuixant no s'ha fiat de l'«error» oficial.

I per acabar, cal esmentar la sorpresa que he tingut quan, decidit a tenir un document fefaent i al dia sobre aquesta qüestió tan preocupant com he dit, he consultat la Cartografia Militar de Espanya, que és l'altra font possible d'informació en molts dels fulls del Mapa oficial. Aquesta entitat treballa naturalment sobre la base de la mateixa escala 1: 50.000 i els mateixos fulls del Mapa Topogràfic, però els presenta amb numeració i procediment distint, perquè utilitza la projecció UTM Elipsoide Hayford; el full d'IGUALADA va numerat amb el L-35-15 (391) del Servei Geogràfic de l'Exèrcit, i a més va disposat amb una quadrícula que individua i numera cada quilòmetre quadrat a fi de poder situar qualsevol punt del territori amb una precisió d'aproximació mínima de 100 metres.

La sorpresa com deia, és que l'exemplar consultat al servei de Documentació del CECI, el full és de l'any 1974, 2a. edició publicada el 1983; el terme d'Igualada és reduït a la línia divisòria anterior a 1925 travessa una àmplia zona edificada segons els signes convencionals usats; però en tot el full apareixen dades que denoten que s'hi ha treballat molt per modernitzar-lo.

Veient que tornava a quedar l'assumpte com teníem, he decidit sortir de dubtes i compulsar personalment el mapa; he demanat directament a la Delegació del Servei Cartogràfic de l'Exèrcit que hi ha a Barcelona, prèvia justificació de la persona que ho demana, i m'han servit un full «posat al dia en 1986 i editat en 1987: IGUALADA - Hoja L.35-15 (391). (T). Heus aquí que per fi trobo el desllorigador puix aquesta edició dóna la nota real i actual del terme d'Igualada tal com és, i detalla fins i tot la urbanització del polígon industrial.

En el PLÀNOL 4 podem veure el fragment central d'aquest full que per ara és l'únic que «està al dia» de debò i resol la qüestió de ple i de forma oficial, però de caire militar.

En definitiva la Cartografia militar és seriosa i solvent i es veu que es preocupen d'estar al dia com li correspon en interès de la defensa en cas de qualsevol eventualitat.

Només cal comparar el PLÀNOL 4 (militar) amb el PLÀNOL 3 (civil) que reproduïen el mateix fragment del full 391, i qualsevol es pot adonar de l'enorme diferència de dades recollides per l'edició militar, i que manquen en l'edició de 1950 del servei diríem civil.

Davant d'aquesta evidència, hom es fa la pregunta si el Servei Geogràfic de l'Exèrcit fent ús de l'autonomia que té, ha format el mapa amb informació directa per treballs de camp sobre el terreny com sembla indicar un cúmul de detalls topogràfics que no són al mapa civil, o és que l'Institut Geogràfic Nacional els ha passat la primícia d'una sèrie de dades que ja té recollides per a una propera edició pròpia, però per alguna raó desconeguda no arriba a fer.

Voldríem creure que la suposició fos correcta, perquè ja comença a fer mala espina que l'Institut Geogràfic amb 65 anys no s'hagi adonat d'aquesta mancança al seu mapa, i que durant tant de temps hagi passat per alt un Reial Decret-Llei de 1925 que tan directament afectava la labor que els competia oficialment. Si se n'hagués adonat, seria més elegant i millor que no vagi expenent l'edició de 1950 que avui dia encara serveix, malgrat estar tan desfasada. Recordem però que convé assegurar que ja tenen en cartera la correcció efectiva de l'error que arrossega des de fa ja tants anys i no repetiran l'espifiada una vegada més, i que l'Ajuntament hauria de tenir un document firmat que ho assegurés; perquè ja veiem els anys que dura una edició d'aquestes i resulta ja un xic anacrònic anar despatxant als nostres dies un mapa de 1950, quan la comarca ha experimentat uns canvis tan espectaculars, per exemple en carreteres noves, línies d'alta tensió importants, urbanitzacions construïdes a tota pastilla, que en total fan d'un mapa agrícola i forestal una extensa zona de territori urbanitzat amb els consegüents nuclis habitats; en fi... aquests senyors de l'Institut Geogràfic quedarien molt més bé dient que «fa anys que el Full està exhaurit i no tenen pressupost per fer-ne una nova edició», en lloc de servir tranquil·lament un mapa que, sobre estar equivocat, li manquen la gran majoria de dades actuals per ésser usat amb la garantia que se li exigeix.

BIBLIOGRAFIA

- A AJUNTAMENT D'IGUALADA. «Itineraris per la comarca de l'Anoia. 2. Els Prats de Rei, Calaf, Sant Pere Sallavinera». Igualada, 1981.
- B ARXIU MUNICIPAL IGUALADA. «Llibre d'Actes del Ple Municipal. 1924-28». Rfa. APM-24/28.
- C ARXIU MUNICIPAL IGUALADA. «Llibre d'Actes de la Comissió Municipal Permanent. 1924-25». Rfa. ACM-24/25.
- D ARXIU MUNICIPAL IGUALADA. «Llibre d'Actes de la Comissió Municipal Permanent. 1925». Rfa. ACM-1925.
- E ATLAS DE ESPAÑA AGUILAR, Nuevo. Ed. Aguilar. Madrid, 1961.
- F CARNER, ANTONIO. «Pedro Vives Vich, Biografía de Don». Ayuntamiento de Igualada, 1955.
- G CARNER, ANTONIO. «Historia de Igualada en 30 minutos». Ayuntamiento de Igualada, 1966.
- H CARNER, ANTONIO. «Estampas igualadinas. 3a. serie». Miranda, 1958.
- I CARR, RAYMOND. «España. 1808-1939». Ariel, 1969.
- J CONSULTA MUNICIPAL. LA. L'organització comarcal de Catalunya. Departament de Governació. Direcció General Administració Local. Barcelona, 1987.
- K ENCICLOPÈDIA CATALANA, GRAN. Volum 2. ANOIA i altres. Edicions 62, 1970.
- L FESTA MAJOR. 1925. Programa de l'Ajuntament d'Igualada.

- M FESTA MAJOR. 1926. Programa de l'Ajuntament d'Igualada.
- N FESTA MAJOR. 1927. Programa de l'Ajuntament d'Igualada.
- O GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA. GRAN. Volum 5... ANOIA. Enciclopèdia Catalana, 1982.
- P GUIA DE IGUALADA. Ed. Serra/Puig. Igualada, 1974.
- Q IGLÉSIES FORT, JOSEP. «Assaig sobre l'extensió de la comarca d'Igualada». Estudis Comarcals. Igualada, 1938 (sic).
- R IGUALADA. Hoja 391. Instituto Geográfico Nacional. Madrid 2a. ed. 1950.
- S IGUALADA. Hoja 391. Instituto Geológico y Minero de España. Madrid, 1947.
- T IGUALADA. Hoja L.35-15 (391). Cartografía Militar de España. Madrid. Ed. 1987.
- U «LLIBERTAT». Setmanari tradicionalista. 2a. època 1924-1926. Igualada.
- V LLUCH, ERNEST; GASPÀR, JOAN. «Preus del sòl a Catalunya». Banca Catalana, 1972.
- W MERCADER, JOAN. «La ciutat d'Igualada». Ed., Barcino, 1953.
- X MILAGRO, JOSÉ Ma. «Igualada: con las alas más grandes que el nido». Reportajes en «La Vanguardia». Barcelona, 1963 (?).
- Y «MONTSERRAT - TOSSA DE MONTBUI - IGUALADA - MANRESA». Guia i mapa excursionista. Ed. Alpina, 1963.
- Z SEGURA, JOAN. «Història d'Igualada». Ateneu Igualadí. SERPPAC, Igualada, 1978.
- A2 SOLÉ I VILANOVA, JOAQUIM. «Estructura, efectos y reforma de la Hacienda municipal española». Separata: «Revista de Economía y Hacienda local». Núms. 27 y 28. Set. 79/Gener 80.
- B2 SOLÉ I VILANOVA, JOAQUIM. «Visió econòmica de l'Anoia». Caixa d'Estalvis de Catalunya. Barcelona, 1984.
- C2 SOLSONA CARDONA, RAMON. «Mi ciudad y yo». N. Poncell, 1948.
- D2 TELSTAR. Mapes de comarques de Països Catalans. No. 10. BAGES-ANOIA. Ed. Telstar. Barcelona, (?).
- E2 «VIURE» Núm. 1. PALAU RAFECAS, SALVADOR. «Santa Coloma de Queralt. Eix hidrogràfic. Els molins fariners». Masia Ben Viure, s/d.
- F2 VIVES VICH, PEDRO. «Igualada. Ojeada a su pasado y a su presente y visión de su porvenir». Ramon Tubella. Igualada, 1926.